BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

novine

Subotica, januar 2008. • Godina III • Broj 31 Cina: 50 dinara



Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič”

Radio Novi Sad – 100 MHz
vrime emitovanja: petak 22.00 – 22.30 sati

Subotica
Prvi program Radio 103
vrime emitovanja: nedilja 17.30 – 18.30

Radio Sombor
90,0 MHz
vrime emitovanja: nedilja 13.30 – 14.00 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR”
Televizija Novi Sad – II program
vrime emitovanja: svake druge nedilje od 16.30 do 17. sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*
23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*
15. avgust, *Dan Dužijance*
25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca I ostalih Slovena*

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.yu

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVACI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA



OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

BUNJEVAČKE
Informativno - političko glasilo
Subotica, avgust 2005. • Godina I • Broj 2
novine
Cena: 50 dinara

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina III Broj 31
Januar 2008. godine
Cina 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC" i glavni i odgovorni urednik:
mr Suzana Kujundžić - Ostojić
Savit novina:
Mijo Mandić (mlađi), Nevenka Bašić Palković, Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Ivan Stantić

Stalni saradnici:
Tihomir Kujundžić Matković, Nevenka Bašić Palković, Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić, Joso Poljaković, dr Andrija Peić, Desa Kujundžić, Marija Horvat, Nikola Sedlak, Milorad Blažić, Dragan Tovarišić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući računi: 160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:
Alfa-Graf Novi Sad

Distribucija:
„Štampa sistem" - Beograd, „North press" - Subotica, „Celtis" - Sombor, „Futura plus" - Zemun

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu, bns.scg@panonn.net
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put br. 10, 25000 Sombor
Telefon/fax: 025 28-939

Na naslovnoj strani:
U iščekivanju prolića
autor: Marija Horvat

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE *novine*: informativno - političko glasilo / glavni i odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 1998-2004; God. 1. br. 1 (2005) - . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004; 2005 - . - Ilustr.; 30 cm
Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Lipo nam je započela ova 2008. godina. Konačno je i naš dičiji podlistak *Tandrčak* „narasto" zafaljujuć sridstvima Izvršnog veća Vojvodine i Sekretarijatu za informacije. To će bit kutak di će dica moć nać ono što ji intresira. Za početak *Tandrčak* će se dilit nuz Bunjevačke novine, tako da će bit dostupan svim čitaocima *Bunjevački novina*. Pa i vi stariji možte slobodno u nji zavirit.

Drago nam je da je velik broj vas obnovio svoje pritplate za Novine. Najvridniji su, ipak, bili oni što žive daleko od svojeg rodnog mista, jel njim tamo najviše fali naša rič. Namira nam je i u novoj godini bit nuz vas iz miseca u misec, i obavistit vas o svemu što se u našoj zajednici trevlja. Još ćemo vas pozvat i da se i sami latite pisanja i da nam svoje radove pošaljete, el lično donesete.

Puno tog su Bunjevci uradili u protekloj godini, al to je samo dobar temelj za sve ono što još triba izgradit. Sad je na nama da budnemo pametni i složni, možda više nego ikad, kako bi mogli očuvat i unapridit stanje u našem narodu.

Budi Bunjevac – čitaj Bunjevačke novine!

U OVOM BROJU BUNJEVAČKI NOVINA PROČITAJTE:

Strana 4: **Prijem za novinare**
Strana 4: **Razumivanje i podrška**
Strana 5: **Mali i vridan jubilej**
Strana 6: **U novu godinu sa novim nadama i snagama**
Strana 6: **Kompjuteri na pravim mistima**
Strana 7: **Od Dida Mraza s lipim željama**
Strana 7: **Pokloni folklorcima**
Strana 8: **Kako poslat projekat na konkurs**
Strana 13-14: **Bunjevština se u genima nosi**

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 420 dinara.
Platit možete na naš tekući račun:
(METALS BANKA) 335-16082-21 sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Platit možete na naš devizni račun:
IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22
sa naznakom za pritplatu (Metals Banka).

Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE UGOSTIO SVE POKRAJINSKE MEDIJE

PRIJEM ZA NOVINARE

U Izvršnom veću Vojvodine, 27. decembra održan je tradicionalni novogodišnji prijem za novinare, glavne i odgovorne urednike i direktore medijski kuća u Vojvodini

Tom prilikom pokrajinski sekretar za informacije Milorad Đurić kazo je kako je prilika da se podile utisci i razmatraje rezultati u godini koja je prošla. Zafaljujuć Seketarijatu za informacije Bunjevci i još 9 nacionalni manjina u Vojvodini imaje mogućnost čitat novine na svojem maternjem jeziku, što je svakako odraz razumivanja multikulturalne sridine, kogod što je Vojvodina. Od januara miseca isti sekretarijat finansiraće Bunjevcima i dičiji list Tandrčak.

Ovo je rekordna godina što se tiče prisustva Izvršnog veća Vojvodine u medijima, koje nikada nije bilo kao 2007. godine. S jedne strane to je i vaša zasluga, naglasio je sekretar Đurić, **ali i dokaz da IVV zaista radi i da je stepen aktivnosti takav da imamo i ovakav rezultat u medijima.** U daljem divanu objasnio je i da je stepen aktivnosti taki zafaljujuć i činjenici da je Vojvodina generalno popravila svoj položaj i status u okviru Republike Srbije, što pokaziva i činjenica da se priko 30 posto republičkog budžeta vraća na jedan el drugi način, Vojvodini i Vojvođanima.

Sekretar Đurić je podsitio da je protekla godina, kad su u pitanju mediji i oblasti komunikacije, prošla i u velikim prominama koje se trevljaje u našem komunikacijskom prostoru. S posebnim osvrtom na regulaciju medijskog sistema. **Verujem, da ćemo u 2008. godini imati sređeniji medijski sistem a samim tim i kvalitetnije novinarstvo. Od kvaliteta javnog govora zavisi i ukupan javni život, zato pozivam sve novinare da zajednički doprinesu izgradnji što kavalitetnijeg društvenog života. I ovom prilikom ukazao bih na dobru saradnju s medijima tokom 2007. godine i verujem da će se ona kao takva nastaviti u narednoj 2008. godini –** objasnio je Đurić.



Milorad Đurić, se obraća svim vojvođanskim medijima

Sekretar Đurić je kazo i da će rad IVV, kagod i do sad bit dostupan javnosti a od novinara očekiva da to profesionalno i objektivno isprate.

S. K. O

PRIDBOŽIĆNA POSITA MSGR. STANISLAVU HOČEVARU

RAZUMIVANJE I PODRŠKA

Delegacija Udruženja građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora, imala je čast positit msgr. Stanislava Hočevara, beogradskog nadbiskupa

Delegacija Udruženja građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora, koju su činili počasni pridsidnik Đuro Bošnjak, pridsidnik Josip Bošnjak i prijatelj Udruženja Svetozar Kovačević, je 22. decembra 2007. godine išla u positu beogradskom nadbiskupu msgr. Stanislavu Hočevaru. Sa namirom da mu uputi čestitke i prida simbolične darove za pridstojeće Božićne i Novogodišnje praznike, ne samo u ime „Bunjevačkog kola", već u ime cilog bunjevačkog naroda.



Đuro Bošnjak i msgr. Stanislav Hočevar

U positi, koja je protekla u izuzetno prijatnoj atmosferi, dotaknute su sve aktuelne teme i problemi vezani za Bunjevce na ovim prostorima, a msgr. Stanislav Hočevar je pokazo veliku zainteresovanost za iste.

Ovo prijateljstvo izmed msgr. Stanislava Hočevara i UG „Bunjevačko kolo" datira još iz vrimena reosnivanja Udruženja 2000. godine, kad je msg. Stanislav Hočevar pružio podršku društvu u održavanju prve bunjevačke Dužionice posli više od polak vika.

Posita se završila sa obostranim iskrenim željama za ponovnim susritom.

T. B.

PRVA GODIŠNJICA EMISIJE „BUNJEVČKA RIČ”

MALI I VRIDAN JUBILEJ

Trudimo se da tematski zadovoljimo sve potribe bunjevačke nacionalne zajednice u cilju boljeg informisanja, oživljavanja bunjevačkog jezika, očuvanju običaja, podsićanju na istoriju i kulturu Bunjevaca

Poštivani čitaoci „Bunjevački novina”, evo prošla je već godina dana od kako je pokrenuta emisija „Bunjevačka rič” na bunjevačkom jeziku, koja se emituje na III programu, odnosno radio talasima 100 Mhz, Radio difuzne ustanove Vojvodine – javnog medijskog servisa – Radio Novi Sad.

Na žalost sve do prošle godine Bunjevci nisu imali svoju radio emisiju, al je činjenica, da imaje tušta tog kazat drugima o sebi, na svojem maternjem jeziku, koji je skoro zamro. Kroz ovu radio emisiju imamo ga priliku ponovo oživit i metnit na misto koje mu i pripada – da budne ravnopravan sa svim jezicima drugi nacionalni manjina.

Jedno veliko FALA moramo kast Ministarstvu kulture Republike Srbije, koje nam je pomoglo nabavit dio opreme za pripremu naši radio emisija. Veliko FALA i Radio difuznoj ustanovi Vojvodine, Radiju Novi Sad na čelu sa direktorom Srđanom Miljkovićom, glavnom uredniku Brani Pijetloviću i gospođi Mirjani Knežević, našem Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine, ko i Subotičkom Radiju 103 koji reemituje naše emisije na području Subotice, i svima onima koji nam nesebično pružaje podršku, ne samo tehničku neg i moralnu.

Ideja i planova imamo tušta, strpljivim i marljivim radom i nuz veću pomoć i saradnju sviju, polagano, al cigurno će se te ideje i planovi ostvarit.



Stevan Nemet



Nataša Džmura



Na radnom zadatku – urednik emisije „Bunjevačka rič”

Od decembra 2006. godine, kad je početo emitovanje radio emisije „Bunjevačka rič” dosad je urađeno i emitovano 55 emisija, što ukupno iznosi 27,5 sati montiranog programa, od čega je oko 60% čistog divana. Sve to rade, za sad, samo dvoje ljudi, urednik emisije Stevan Nemet i spikerka Nataša Džmura.

U ovi 55 emisija dato je oko 250 priloga, u kojima smo divanili o istoriji, tradiciji, kulturi, jeziku, pismama, igrama, običajima, škulstvu, bunjevačkim priporoditeljima, piscima i pisnicima, a propratili smo i sva trevljanja i kulturne manifestacije bunjevački institucija, ko što su: Veliko bunjevačko prelo u Somboru, Dan Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, Uskršnje izložbe, Dužijance u Subotici i Somboru, Festival bunjevački ila u Bajmaku, Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva. Divanili smo tušta, a i još ćemo, o uvođenju predmeta „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture” u niže razrede osnovni škula, al tu nećemo stat, već nastavit još odlučnije dalje.

Sa slušanosti radio emisije „Bunjevačka rič” na talasima Radio Novog Sada još ne možmo baš bit zadovoljni, jel se ona ne čuje na teritoriji Subotice, šta je zasad zdravo veliki problem, a rišavanje ovog problema je u toku i ne zavisi od nas, neg od RDU Novi Sad – javnog medijskog servisa Vojvodine i Ministarstvu za investicije Republike Srbije.

O teškoćama i problemima koji nas prate u radu nećemo ovaj put divanit, i mi ko i svi vi, ji imamo, al s dobrim i razumnim ljudima lakše ji je rišavat. Za ovi protekli godinu dana, smo počeli divanit o nama Bunjevcima, al i o tome koliko tog svi mi ko narod o sebi triba da naučimo. Ni nam bilo lako ni s bunjevačkim jezikom, koliko je samo naši lipi riči zaboravljeno, jel se zdravo ritko asniraje, al zato smo tu mi da i vas i nas podsitimo. Svakako na ovom se prvo zafaljivamo našim virnim slušaocima na pridlozima, savitima i kritikama, jel mi ovu radio emisiju pravimo za nji.

Isto tako, moramo kast jedno veliko FALA: Ministarstvu kulture Republike Srbije, koje nam je pomoglo nabavit dio opreme za pripremu naši radio emisija. Veliko FALA i Radio difuznoj ustanovi Vojvodine, Radiju Novi Sad na čelu sa direktorom Srđanom Miljkovićom, glavnom uredniku Brani Pijetloviću i gospođi Mirjani Knežević, i našem Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine, ko i Subotičkom Radiju 103 koji reemituje naše emisije na području Subotice, i svima onima koji nam nesebično pružaje podršku, ne samo tehničku neg i moralnu.

Ideja i planova imamo tušta, strpljivim i marljivim radom i nuz veću pomoć i saradnju sviju, polagano, al cigurno će se te ideje i planovi ostvarit.

S. N.

KOKTEL U BUNJEVAČKOJ MATICI – SAGLEDAVANJE URAĐENOG I ODREĐIVANJE NOVOG

U NOVU GODINU SA NOVIM NADAMA I SNAGAMA

Prid sam kraj 2007. godine, tačnije 28. decembra, Bunjevačka matica je u svojim prostorijama napravila koktel. Okupili su se njezini najvirniji članovi i ostali poštivaoci, da podile s njima čašicu divana

Ko što i dolikuje, na samom početku, prisutnima se obratio novi pridsidnik gospodin Ivan Sedlak, koji je ukratko pridstavio rad Bunjevačke matice u toku prošle 2007. godine.

Ova godina, koja je eto sad već na izmaku, bila je za Bunjevačku maticu vrlo je značajna, jer su se preko NIP-a uspela obezbediti sredstva za adaptaciju prostorija Bunjevačke matice. Jedan deo renoviranja je realizovan, a po završetku drugog dela, prostorije Matice postaće reprezentativne za okupljanje Bunjevaca i svih onih koji poštuju, kako bunjevačku, tako i kulturu svih drugih nacionalnih zajednica koje žive u Subotici, naglasio je Sedlak i dodo.



Ivan Sedlak pozdravlja goste na koktelu

Smatram da je značajno istaći to, da smo regulisanjem sistema finansiranja, kako na pokrajinskom nivou, tako i iz drugih izvora, uspeli stabilizovati dinamiku izlaženja našeg internog glasila „Rič" na svaka dva meseca. Započeto je ostvarivanje još jednog vrlo značajnog projekta, a to je projekat biblioteke, koja treba da se razvije u jednu zavičajnu bunjevačku biblioteku, gde bi se skupljale knjige, časopisi, novine i svi drugi pisani dokumenti koji govore o stvaralaštvu Bunjevaca, o bunjevačkim autorima, kao i oni koji govore o istoriji gradova u kojima su Bunjevci živeli. Uspeli smo isfinansirati jedno zaposleno lice u okviru dobijenih sredstava iz budžeta Opštine, uspeli smo i tehnički opremiti bolje Maticu sa još jednim kompjuterom.

U Matici je unapređena izdavačka dilatnost, knjigom pisama Geze Babjanovića „Ispod starog bagremara", priprema se i knjiga Ivana Bašića Palkovića, te knjiga pisama Ane Popov, čije se štampanje i promocija očekuje u februaru misecu. Moždar se kome ovo čini malo, međutim za Maticu je to tušta, s obzirom na to da je do prija dvi godine životarila brez ikaki sridstava.

Nadam se da će u prvom polugodištu 2008. godine Matica obilužit završavanje prostorija u potpunosti. U njima će se odvijati različite aktivnosti, počev od književnih i raznih izložbi slika, informatičke, likovne i druge radionice za mlade. Isto tako, očekujemo da ćemo podići kvalitet našeg internog glasila „Rič", jer smo u srednjoročnom planu predvideli da to bude časopis za književnost. Do tada mora organizaciono kadrovski i finansijski da stane na svoje noge, a u 2008. godini predvideli smo za proširenje kadrovske baze, bolju tehničku opremljenost redakcije. Predvideli smo i šest novih izdanja na štokavskoj-ikavici, na našem bunjevačkom, koje ćemo štampati. Spremamo se reorganizovat postojeću biblioteku koja će pored klasične imati i informatičku evidenciju, i knjige koje će biti u elektronskoj formi dostupne čitaocima. Formiran je stručni tim koji bi za mesec dana trebao da završi projekat i krene da u okviru registrovanog domena, napravi savremenu prezentaciju Matice.

Na kraju je pridsidnik Sedlak kazo još i ovo:

Svima koji ste bili uz nas do sada, želimo da i u ovoj Novoj godini svojom kreativnošću doprinesete onom što svi mi želimo da budemo. Mnogo zdravlja i neka vam se ostvare oni sitni, mali, srednji i veliki planovi što se tiču lično vas i vaših porodica, bunjevštine i zajedničkog života u ovom gradu. Srića Vam Nova godina i svi nadolazeći praznici! **N. Dž.**

IZ SRIDSTAVA MINISTARSTVA KULTURE I NACIONALNOG SAVITA OSAVRIMENJENI KULTURNI CENTRI

KOMPJUTERI NA PRAVIM MISTIMA

Bio je baš Badnji dan kad su u Nacionalnom savitu rukovodioci BKC-a iz Subotice, Bajmoka i Tavankuta i KUD-a „Aleksandrovo" dobili po jedan kompjuter. O ovom osavrimenjivanju naši institucija 24. decembra divanili smo s Nikolom Babićom, pridsidnikom Bunjevačkog nacionalnog savita. Izmed ostalog Babić nam je kazo: **Kad je uspostavljeno novo Ministarstvo kulture imali smo prijem kod pomoćnika Ministra za kulturu Dragana Janjića. Naš prijem vezan je za naše zahtive i projekte kulture i informisanja. Tom prilikom istakli smo našu molbu i zahtiv da se iznađe način da nam ministarstvo finansira kompjutere, danas neophodne za komunikaciju, a koji našim institucijama nedostaju. Tražili smo za sve bunjevačke insitucije, i na našu sriću brzo dobili odgovor da će nam bit isporučena tri kompjutera, i to za bunjevačke kulturne centre. Tako smo i uradili,** kazo je Babić, **i 24. decembra svečano uručili kompjutere. U Nacionalnom savitu smo smatrali da je isti el sličan kompjuter potriban KUD-u „Aleksandrovo" i obezbidili smo i za nji jedan iz naši sridstava.**



Novi kompjuteri za bolji rad

Prid Novu godinu, 28. decembra, upriličeno je potpisivanje Ugovora o načinu korišćenja i upotribe kompjutera u četri bunjevačke institucije.

M. H.

BUNJEVAČKI NACIONALNI SAVIT ZA UČENIKE KOJI POHAĐAJU BUNJEVAČKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

OD DIDA MRAZA S LIPIM ŽELJAMA

U publiki je bilo priko sto dice, učenika koji pohađaje izbornu nastavu – Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture u nižim razredima osnovni škula u subotičkoj opštini, a sa velikim brojom nji došli su i njevi roditelji, pa i mlađa braća i sestre. Za nji je Bunjevački nacionalni savit pripremio novogodišnje – božićne poklone u kojima je bilo kila i po slatkiša. Pripuna sala dice i roditelja bila je prijatno iznenađenje za organizatora, a posli i za ansambl Dičijeg pozorišta iz Subotice, koji je ko još jedan poklon prikazo svoju novu pridstavu „Pisma za Dida Mraza". Ova izuzetno lipa pridstava, puna pripoznatljive muzike, plesa i raskošni kostima, izmamila je velike aplauze kod dice, al i skandiranje uz taktove muzike.

Nakon pridstave poklone su dobila dica iz 7 osnovni škula u kojima se organizuje ovaj izborni predmet, to su: „Matija Gubec" Tavankut, „Bosa Milićević" Novi Žednik, „Pionir" Stari Žednik, „Vuk Karadžić" Bajmok, „Matko Vuković", „Đuro Salaj", „Sonja Marinković", iz Subotice. Za grupu učenika sedmog i osmog razreda iz škule „Ivana Goran Kovačić" ne organizuje se nastava jel ji nema dovoljan broj, pa oni odlaze u Gradski muzej di uz pomoć stručnjaka izučavaju nacionalnu kulturu Bunjevaca.

Nikola Babić, pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, na početku ove svečanosti, održane na Oce, kazo je da se ovim tilo i dici i njevim roditeljima zafalit na opredeljenju za izborni predmet, pa su pozvani i oni koji su se izjasnili za ovakav izbor al nastava u njevoj škuli nije organizovana, jel ji ima malo, ispod 7. Uz pakete poklon je bio i praćenje pridstave spram njevog uzrasta, ko i novi broj dičijeg podlistka „Tandrčak".



Radost za najmlađe

Mira Savanov, pridsidnik Odbora za obrazovanje pri Bunjevačkom nacionalnom savitu i osoba koja je ko prosvitni radnik od početka učestvovala u realizaciji projekta uvođenja izborne nastave bunjevačkog govora u škule, takođe je na početku pozdravila goste i izrazila nadu da im je predmet zanimljiv. Ona za naše novine podsića da se 112 učenika opridilio za ovaj izborni predmet, a da 79 nji i pohađa ovu nastavu, ostali to ne mogu, jel ji je mali broj po škulama.

B. E.

NAJMLAĐI ČLANOVI KUD-a „ALEKSANDOVO" DOBILI POKLONE OD DIDA MRAZA

POKLONI FOLKLORCIMA

S veselom pismom i igrom „Milkino dite" najmlađi članovi KUD-a „Aleksandrovo" dočekali su prvo „Kraljicu" – Novu 2008. godinu, a posli i Dida Mraza. Ko je bio raspoložen taj je i deklemovo pismu, da bi dobio poklon paket. Klara Takač kazla nam je da od osnivanja KUD-a „Aleksandrovo" svake godine najmlađi dobijaju paketiće, i dodala da u kupovini učestvuju roditelji i društvo. Bilo je ukupno 40 dice. Lipo je i to što je najveći broj te dice, upravo od roditelja kadgodašnji folkloraša. Kraljica je bila Aleksandra Vojnić- Đanin, a Dida Mraz Zdravko Lacić. Na podili paketića bili su prisutni Ivan Sedlak, pridsidnik Bunjevačke matice, Đurđica Skenderović, pridsidnica Izvršnog odbora Nacionalnog savita, Ivan Skenderović, potpridsidnik Bunjevačke matice, Mijo Mandić, član Nacionalnog savita, a i pridsidnik Skupštine Mesne zajednice „Aleksandrovo" Robert Budinčević. Kad je završeno druženje za najmlađe onda su se od 20 do 23 sata zabavljali članovi folklora – prve izvođačke grupe. Tako je ispraćena 2007. godina u KUD-u „Aleksandrovu", 28. decembra.

M. H.



Uspomena sa dodile paketića

OBUKA ZA USPIŠNO PRIJAVLJIVANJE NA KONKURS

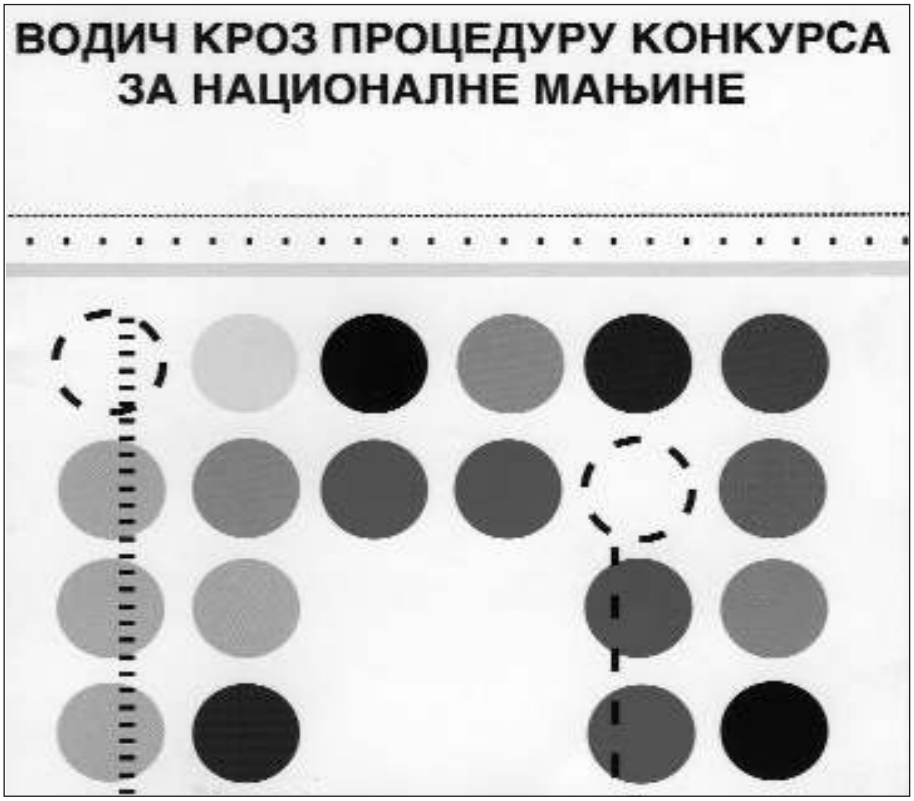
KAKO POSLAT PROJEKAT NA KONKURS

Ministarstvo kulture održalo pridavanja i tom prilikom podililo brošuru „Vodič kroz proceduru konkursa za nacionalne manjine”

Pridstavnica Ministarstva kulture Srbije **Aleksandra Ilić**, je krajom decembra u Subotici za pridstavnike manjinski zajednica održala predavanja, za svaku zajednicu posebno, o tom koja se procedura mora ispoštovat kad se sa nikim projektom želi konkurisat za sridstva. Uz pridavanje prisutnima su podiljeni i primerci **„Vodiča kroz proceduru konkursa za nacionalne manjine”** koji detaljno objašnjava šta sve triba uradit i koje podatke priložit prilikom konkurisanja.

Kako je kazala Aleksandra Ilić, 2007. godine Ministarstvo kulture je prvi put raspisalo poseban konkurs za sufinansiranje projekata nacionalni manjina, i tom prilikom izašle su na videlo najčešće manjkavosti. To su nepoštivanje formalni uslova konkursa, loše pozicioniranje sopstvenog projekta u odnosu na potribe, laički pristup, zatvorenost i ograničenost na mali broj ljudi, najčešće pripadnike same te manjine. Tako se u saradnji sa nacionalnim savetima došlo do zaključka da triba organizovat obuke.

Vodič u sažetoj formi pojašnjava bitne elemente konkursne procedure, od unutrašnje organizacije Ministarstva kulture i njegovog zakonskog okvira, priko konkretni pitanja o načinu popunjavanja konkursni formulara i ispunjavanju drugi formalni uslova konkursa, pa do donošenja odluke o finansiranju i dostavljanja izveštaja o realizaciji projekta.



Kako je kazala Aleksandra Ilić, 2007. godine Ministarstvo kulture prvi put je raspisalo poseban konkurs za sufinansiranje projekata nacionalni manjina, i tom prilikom su izašle na videlo najčešće manjkavosti. To su nepoštivanje formalni uslova konkursa, loše pozicioniranje sopstvenog projekta u odnosu na potribe, laički pristup, zatvorenost i ograničenost na mali broj ljudi, najčešće pripadnike same te manjine. Tako se u saradnji sa nacionalnim savetima došlo do zaključka da triba organizovat obuke.

Naziv konkursa ovog ministarstva, odnosno njegovog Sektora za umitničko stvaralaštvo, kulturnu industriju i kulturne odnose, je: Konkurs za sufinansiranje projekata (programa) koji svojim kvalitetom doprinose razvoju i prezentaciji umetnosti i kulture nacionalnih manjina, i njemu se, ko tekstu konkursa, kako se savituje, često triba vraćat kako se ne bi štogod propuštilo. Zatim, u vodiču je detaljno objašnjeno kako triba popunit formular za prijavu na konkurs, di posebnu pažnju triba obratit na jasno definisanje dilatnosti – oblast kulture. Tu je izmed ostalog i „predlog zatvaranja finansijske konstrukcije”.

Slideće poglavlje vodiča govori o podacima o prvanom licu koje podnosi projekte na konkurs, drugim ričima njegova profesionalna biografija. Potom slide podaci o pravnom statusu podnosioca projekta. Važno poglavlje pripreme pripada detaljno razrađenom opisu projekta, di se podjednaka pažnja mora posvetit i njegovoj formi i sadržini. Učesnik na konkursu mora obradit i detaljnu specifikaciju troškova koji se očekivaje, al i podnet pismene priporuke dvi osobe koje priporučuju projekat.

Kad projekat stigne na konkurs, on se obradi, zatim se formira stručna komisija koja ga razmatra, a onda slidi donošenje odluke o dodili sridstava. Potom se priciziraje međusobne obaveze davaoca i korisnika sridstava, i na kraju se podnosi izvištaj o realizaciji projekta, što je obaveza korisnika.

B. E.

DAN PRID MATERICE, 15.DECEMBRA, PRIDSTAVLJEN „BUNJEVAČKI KALENDAR" ZA 2008.

PODSIĆANJE NA STARA VRIMENA

Po dobrom starom običaju, Bunjevački kulturni centar iz Subotice, prid Materice pridstavio Bunjevački kalendar za pristupnu 2008. godinu. O ovom kalendaru i značaju kalendara kroz istoriju divanili Miroslav Vojnić Hajduk i Nevenka Bašić Palković

Od vrimena kad su došli u Bačku, tamo digod u 17. viku, Bunjevci su imali puno nevolja da pišu i čitaje na svom jeziku. Države, uređenja i sistemi su se minjali, al je jedno uvik ostajalo isto – samo kad je nikoj državi pasovalo, ona je dozvolila Bunjevcima da uče škule i štampaje knjige na svom jeziku. Moždar su baš zato Bunjevci ova vrimena hasnirali da bi štampali što više knjiga i novina. Tako su samo s vrimena na vrime, kroz knjige i novine čuvali svoj jezik. Sve ostalo vrime su se paštrili da ga sačuvaju kroz divan kod kuće, pa i kad je bio zabranjivan i kad su ji ismijavali zbog njeve lipe ikavice. Vrime je pokazalo da su uspili, a u tom su njim puno pomogli kalendari, koje je običan svit zdravo volio i rado ji čito i čuvo.

Prvi kalendar na bunjevačkom jeziku prvi put se pojavio prija 140 godina, a u novije vrime je ovu obavezu i čast na sebe priuzo Bunjevački kulturni centar iz Subotice. Od 1990. godine, svake zime prid Materice oni pridstave kalendar i tako ga priporuče čitaocima.

Tako je bilo i ove godine, 15. decembra, dan prid Materice u Srpskom kulturnom centru „Sveti Sava" pridstavljen je Bunjevački kalendar za pristupnu 2008. godinu.

Porid pridstavljanja ovogodišnjeg kalendara, te večeri, u SKC „Sveti Sava" održana je izložba slika od slame koje su napravljene na litošnjoj koloniji slamarki „Klas". O radu kolonije i istoriji i razvoju slamarstva divanila je Ana Crnković, jedna od najstarija slamarki u Subotici, žena koja je puno uradila na afirmaciji ove vrste likovne umitnosti.



Urednik Kalendara, Miroslav Vojnić Hajduk, i gosti na promociji

Prvi kalendar na bunjevačkom jeziku pojavio se 1868. godine, a u njegovom spremanju najviše je uradio Đorđe Popović Daničar uz veliku pomoć Ambrozije Boze Šarčevića. Izdavanje ovog kalendara je pomogla Srbija čiji je namisnik Gavrilovć dao 20 dukata. Kalendar je štampan u hiljadu primeraka. Nažalost, čerez promina država u odnosu prema Bunjevcima izdavanje kalendara je često prikidano, al se održalo do današnji dana – kazala je Nevenka Bašić Palković, bibliotekar savitnik. **Kalendari su bili zdravo važni jel je, pored crkvenog kalendara, u njima bilo puno pisama, pripovidaka, savita kako vodit imanje, šta sijat, kako obrađivat zemlju i tušta tog se moglo naučit iz nji. Nama istraživačima su dragocine prazne strane koje su se zvale Biluške. U nji je svaki vlasnik upisivo ono što je njemu bilo važno – rođenja dice, vinčanja, kad je šta zasijo, kad se oprasila krmača jel otelila krava i puno tog što nema nigdi zapisano. Iz ti biluški možemo doznat naučit kako se kadgod živilo.**

O tom kako se štampo ovaj kalendar koju rič je kazo Miroslav Vojnić Hajduk Marača, glavni urednik.

Ne bi sad divanio o problemima koje imamo svake godine, al s pomoći dobri ljudi, a prija svi Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, Ministarstva za kulturu Republike Srbije, Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje i kulturu iz Novog Sada i Skupštine opštine Subotica, uspili smo da ga završimo i na vrime pridstavimo čitaocima – naglasio je Miroslav Vojnić Hajduk Marača. **– I ovaj, ko i svi dosadašnji, pridstavlja luč za buđenje naše, još uvik malo uspavane, nacionalne svisti, a posebno se to odnosi na našu braću s druge strane granice. Ne kažem da oni ne znadu ko su i šta su, al sve to iđe zdravo sporo. Istina, nisu oni za to krivi. Oni se paštre da sačuvaje bunjevštinu ko nikad. Možda to tako i triba, mi ćemo uvik bit nuz nji i dogod izlazi ova knjiga imaće i oni di da se oglase i pokažu šta rade i da su živi.**

Koliko Bunjevcima iz Madžarske znači ovaj kalendar najviše divani to što je nji nikoliko, i po hrđavom vrimenu, došlo da među prvima vide i kupe ovu knjigu.

Nama Bunjevcima iz Madžarske je drago što se štampa ovaj kalendar i svake godine odnesem i po 200 komada koje prodam u Gari, Bikiću, Kaćamaru, Baji i drugim mistima di žive Bunjevci – kazo je Joso Kričković, Bunjevac iz Gare. **Drag nam je zato što iz njega možmo vidit šta rade Bunjevci u Srbiji, pročitat stare i nove pripovitke i pisme i puno tog, a sve na bunjevačkom jeziku.**

Ko i raniji kalendari i ovaj sadrži izveštaje o radu Bunjevačkog kulturnog centra, Bunjevačkog nacionalnog savita, pisme, pripovitke, zanimljivosti i savite iz poljoprivrede i drugi oblasti života.

Na kraju još da kažemo da su u kulturnom dilu programa učestvovali članovi folklorne sekcije BKC i učenici Škule za dicu sa posebnim potribama „Žarko Zrenjanin" iz Subotice sa muzičkom tačkom sa kojom su bili na takmičenju mladi sa posebnim potribama „Evrosong" u Portugaliji i osvojili prvo misto.

Ljudima koji su puno pomogli izdavanje ovog kalendara, a i oni iz prijašnji godina, podiljene su zafalnice.

J. P.

BUNJEVAČKI KALENDAR

U PROŠLOSTI I DANAS

Prošlo je tačno 140 godina od pojave prvog *Bunjevačkog kalendara* za pristupnu 1868. godinu. Korice kalendara su štampane u Subotici kod tada već iskusnog subotičkog štampara, Karla Bitermana (1805-1869), a sadržaj kalendara je štampan u Novom Sadu, u Platonovoj štampariji. Kako je do tog došlo i ko je pomogo u pokretanju prvog kalendara za Bunjevce?

U uvodnom tekstu pod naslovom Naše mane i potribe ističe se kako je „žalosno stanje među Bunjevcima, koji nemaju ni knjige ni škule na svom maternjem jeziku" i zato se priporučuje vridnom bunjevačkom narodu da „svako čeljade nauči knjigu štiti i pisati" jer će samo tako napridovati. Bunjevci se dalje opisuju ko vridan i pošten narod koji teško radi, ali razvija svoju porodičnu zadrugu, nije sklon prosjačenju, niguje svoje stare i bolesne i neda jih u bolnicu jer je „sramota" da drugi vodi brigu o njima. Subotica je opisana ko jedan od najveći gradova u Ugarskoj sa šezdeset hiljada stanovnika, od koji su 50.000 Bunjevci! U takoj varoši najbrojnije stanovništvo nema svoje škule, ni knjige, ni jedne novine zafaljujući odnosu moćne države prema manjinskim narodima.

Druga polovina XIX vika je vrime kad se sve narodnosti u Ugarskoj (Srbi, Rumuni, Slovaci, Rusini) dižu u odbranu svoji prava, traže slobodu, ravnopravnost i jednakost svi naroda, a Bunjevci poslidnji dižu svoj glas. Za nji čak i mađarske vlasti navode da „oni ne žele da se ističu kao nacija" ili „oni su dobri mađarski građani". Mnogi ugledni i imućni Bunjevci već su se skroz pomađarili dok nije počeo bunjevački priporod sedamdeseti godina XIX vika. Vođe bunjevačkog priporoda bili su Ivan Antunović i Boza Šarčević, a u svemu su njim pomagali subotički (čak i novosadski) bogati Srbi, Boško Vujić, Đorđe Popović Daničar, Antonije Hadžić i drugi. U svojim sićanjima Đorđe Popović navodi da je od kneževskog namesnika Jovana Gavrilovića (1796-1877) iz Beograda dobio 20 dukata da pokrene Bunjevački kalendar za 1868. i 1869. godinu i da odštampa po hiljadu komada od svakog. Ovi bunjevački kalendari bili su naminjeni buđenju nacionalne svisti kod Bunjevaca i u tom su donekle uspili. U ***Bunjevačkom i šokačkom kalendaru*** za 1870. g. odma je štampan ***Poziv*** pričestnoga i visokorodnoga gospodina Ivana Antunovića, kanonika kaločkog, kojim poziva Bunjevce, Šokce i Bošnjake – na utemeljenje jedni pučki Novina, koje su već iste godine izašle pod naslovom ***Bunjevačke i šokačke novine.*** Ivan Antunović je u ovom ***Pozivu*** dao cio idejni program priporoda i pravu političku platformu tek započetog nacionalnog buđenja, pa je taj tekst više ličio na „bojni poklič" nego na poziv za utemeljenje novina.



Tako je započet bunjevački nacionalni priporod, a kalendar i novine su bile njegovi prvi vesnici. Desetak dana posli objave ***Poziva*** Ujedinjena omladina srpska je u Kikindi, 24. avgusta 1869. na godišnjoj skupštini pozdravila inicijativu za izdavanje prvog bunjevačkog lista i priporučila ga srpskom narodu. S druge strane, ugarski veleposednički i buržoaski krugovi oštro su reagovali jer su shvatili o čemu se radi. Bunjevačka intelektualna omladina, naravno, izražava svoju radost, pouzdanje i zahvanost Ivanu Antunoviću povodom pokretanja prvi bunjevački novina.

Vratimo se prvom ***Bunjevačkom kalendaru*** za 1868. godinu u kojem posli kalendarskog dila slidi: rodoslovje prijasnoga cesara i kralja našega, naše mane i potribe, bunjevačke pisme (13 naslova), opis Subotice, spisak častnika sl. i kr. varoši Su-botice i varoški opštinara, spisak častnika Sombora, zatim Baje, a onda i slobodne županije Bačke i na kraju saviti za ratare i baštovane, za gazdarice, kao i spisak i vrime održavanja vašara u pojedinim mistima. Ova „šema" pripoznatljiva je kod svi bunjevački kalendara do 1914. godine. Do tog perioda izašla su samo dva kalendara pod naslovom ***Bunjevački kalendar*** (za 1868. i 1869), zatim dva pod naslovom ***Bunjevački i šokački kalendar*** (za 1870. i 1871. godinu), i još dva ***Bunjevačko-šokačka kalendara*** (za 1879. i 1881. g). Najduže je izlazila ***Bunjevačko-šokačka Danica*** (1884-1914), o kojoj sad neće biti riči.

Drugo godište ***Bunjevačkog kalendara*** za 1869. g. ima ništo manje strana. Posli kalendarskog slidi dio o našem narodnom gazdovanju, prigled povistnice grada Sombora i sridnje Bačke i onda naše pisme (šest naslova) i anegdote i na kraju vašari. Urednik kalendara nije naznačen u obadva godišta, ali se zna da je to bio Đorđe Popović Daničar, srpski novinar, pisac i privodilac, kasnije bibliotekar Narodne biblioteke u Beogradu, autor dila **Bački Bunjevci i Šokci,** u Beogradu 1907. godine. On u svojim sićanjima navodi da je novac za bunjevačke kalendare dobio od namesnika Gavrilovića, kasnije srpskog ministra za finansije i predsednika Srpskog učenog društva.

Đorđu Popoviću Daničaru pomagali su Subotičani Timotije Radić, trgovac, Boško Vujić, veleposednik, i Ambrozije Boza Šarčević, gradski arhivar i bunjevački pisac, autor **Zbirke mudrih i poučnih izreka na korist bunjevačkog puka,** kao dar godine 1869. (i kao lip doprinos bunjevačkom priporodu, tim prije što je štampana novim bunjevačkim pravopisom)! Boza Šarčević je dobro poznavao i sarađivo je sa Antonijem Hadžićem i Mihajlom Polit-

Desančićem iz vodećih novosadskih srpskih krugova, od koji je tražio pomoć za bunjevačke novine i za druge akcije priporoda.

U ***Bunjevačkom i šokačkom kalendaru*** za 1870. pored Antunovićevog ***Poziva***, našli su mista i naslovi: Upoznavatelj svita, Povistnica naše domovine, Parna sila, Najznamenitiji pronalasci, Pisme J. Kristoforovića, A. Kanižlića; pa iz oblasti ratarstva o olaju, vinu, voću, krumpiru. Kao jedan od autora javlja se upravo Teodor-Boško Vujić, srpski dobrotvor bez kojeg ne bi uspile mnoge bunjevačke akcije. Na kraju su vašari. U drugom godištu ovog kalendara za prostu 1871. raspravlja se o društvenom razvitku čovičanstva, o kućanici, o poštanskom i željezničkom obrtu, o naplati biljegovine, a zatim slide novele, pripovitke, dositke i narodne pisme: Marko Kraljević i dvanaest Arapa i Mator momak prosi divojke. Na kraju su književne visti Boze Šarčevića, koji je ujedno i urednik kalendara. Zanimljivo je da se epski junak Marko Kraljević prvi put javlja u ovom kalendaru, a posli će biti jedan od omiljeni likova u bunjevačkom narodnom stvaralaštvu. Pojava suprotstavljenog junaka crnog Arapina ukazuje na pisme od starine, tj. ostatak najstarije epike i kod Bunjevaca, kao i kod drugi naroda, u narodnim pismama prija turskog perioda.

Bunjevačko-šokački kalendar pojavio se 1879. godine u Subotici, kao i oni prithodni naslovi, ali sad već u štampariji Josipa Bitermana, pošto je osnivač Karlo već umro, a naslidila ga udovica i sin koji je nastavio sa štampanjem bunjevački knjiga i kalendara. Nažalost, nisu sačuvana baš sva njegova izdanja, ili se čuvaju po raznim bibliotekama u zemlji i inostranstvu – tako je ovaj naslov poznat za 1879. i 1881. godinu, a potvrde o ostalim godištima nemamo. U dva dostupna godišta sačuvani su dokumentarni napisi o povisti prvog bunjevačkog dila i pokreta – veliki događaj osnivanja Pučke kasine 1878, prve kulturne ustanove kod Bunjevaca, zatim pisma od Kasine, pisma o Bunjevačkom prelu, narodna pisma Krojica Radonja i Turci Kladovljani, kao i opširan naslov Bunjevačko-šokački narod i Subotica, O pučkim škulama u Subotici, u godištu za 1881. Ovo godište sačuvano je samo u Narodnoj biblioteci Srbije.

Ako izuzmemo naslov ***Pravi bunjevački kalendar*** (1934-36), koji je pokrenio i uređivo naš velikan Mijo Mandić i njegov sin Barnaba, između dva svitska rata samo se još dvaput pojavio naslov ***Bunjevački kalendar*** i to za 1939. i 1940. pod uredništvom Ivana Poljakovića i Bunjevački kalendar Mare Đ. Malagurski za 1941. godinu.

Dr Ivan Poljaković u svom kalendaru objavljuje narodne pripovitke, poslovice i šale, bunjevačko virovanje, priloge iz zanastva, zemljoradnje i narodnog zdravlja.

Moto Bunjevačkog kalendara Mare Đorđević Malagurski iz 1941. glasi: „Nek se znade da Bunjevac živi!" i u uvodnom članku čitamo: „Mi smo Bunjevci! Mi hoćemo da ostanemo Bunjevci! Mi nismo Hrvati! Mi smo bili i ostajemo Bunjevci! Svaka čast Hrvatima, ali mi nismo i nećemo da budemo Hrvati! Hoćemo da čuvamo naše čestito bunjevačko ime koje smo kroz vikove sačuvali, a nećemo da se stidimo svoga bunjevačkog imena, kao što to rade neka naša gospoda!" Ove riči Mare Đ. Malagurski i danas su vrlo aktuelne. Tradiciju, osnove i sam naslov njezinog kalendara, posli Drugog svitskog rata niguje još samo ***Bunjevački kalendar*** pod uredništvom Miroslava Vojnić Hajduka, a u izdanju Bunjevačkog kulturnog centra Subotica.

Ovaj kalendar pokrenut je 1993. godine (za 1994) i traje do danas i pored dosta teškoća u nedostatku sridstava za njegovo štampanje. Kao suizdavači javljaju se povrimeno Matica bunjevačka i Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine od 2003. kada je osnovan. Sad je izdavanje Bunjevačkog kalendara jedna od prioritetnih akcija BNS-a i njegova promocija održava se svake godine prid Božić, u sali Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava" u Subotici.

Bunjevački i Srpski kultuni centar sarađuju već duži niz godina pod geslom: „Braća uvek i uvik zajedno" na osnovu sporazuma o saradnji i bratimljenju dva naroda koja su uvik na ovim prostorima zajedno živila i borila se za slobodu, napridak i kulturu! Tako nek i ostane u duhu dobre stare tradicije, a narodima i pojedincima koji ne žele sa nama da sarađuju, da nas potpuno uvažavaju i priznaju, nek je daleko lipa kuća!

Nevenka Bašić Palković

GABOR IVKOVIĆ, DOBOROVOLJNI DAVALAC KRVI

HUMANI BOŽIĆ

U organizaciji subotičke Transfuzije i subotičkog Crvenog krsta organizovana je akcija dobrovoljnog davanja krvi „Humani Božić" u prostorijama Crvenog krsta. Tog osmog decembra prikupljeno je 32,4 litre dragocine tečnosti...



Gabor Ivković (u sridini) sa familijom

Gabor Ivković (60) mašinski tehničar poklonio je oko 30 litara krvi. Dao je krv 96-i put na „Humanom Božiću". Zato će on bit junak moje pripovitke. Gabor divani vako: **Prvi put sam davo krv 1968. godine kad sam služio mornaricu. U početku sam krv davo iz radoznalosti.** Ko mašinski tehničar radio je u „Hemosu" i bio organizator dobrovoljnog davanja krvi.

– Oformili smo Aktiv dobrovoljni davalaca krvi i dva puta smo dobili Oktobarsku nagradu grada Subotice, a proglašavani smo i ko najhumanija sridina u onom odnosu broj radnika i broja davalaca krvi. Sredinom 80-ti godina bio sam u pridsidništvu Crvenog krsta, a od 2001. pridsidnik komisije za dobrovoljno davalaštvo krvi u Crvenom krstu. Poso komisije je vrlo odgovoran, jel ako nemaš dobre saradnike zdravo je teško radit. Sa Transfuzijom imamo dobru saradnju. Kad kogod da prvi put krv dobije diplomu i značku. Odnedavno smo sa akcijama krenili po Mesnim zajednicama. Ljudi su ostali brez posla, nije njim lako izdvojit novce za autobus. Davanja krvi se organizuju po sridnjim škulama u završnim razredima i na fakultetima, ustvari davalac krvi se postaje sa 18 godina, pa do navršene 65. godine.

Gaborovim stopama krenili su sinovi Gabor (mlađi), davo je krv 19 puti, a stariji sin Robert davo je krv 33 puta, žena Ema 10 puti, a snaja Valentina, Robertova žena, takođe je davalac krvi. Iza ovi redova ostale su brojke, koje spašavaje živote. Triba pomoć drugom, jel krv je ono što se ne mož ničim zaminit, a svakim danom triba je sve više. **M. H.**

BUNJEVCI U „GLASNIKU ISTORIJSKOG DRUŠTVA" U NOVOM SADU (1928-1940) – II DIO

BUNJEVCI IZ DRUGOG UGLA

...U časopisu ***Književni sever*** (1930) govori se i o radu dr Fedora Nikića ***Rumuni banatski i Bunjevci prema Srpskoj Vojvodini u god. 1848-49.*** - prilozi istoriji Srpske Vojvodine (Nikić navodi podatak da su se Bunjevci intelektualci 1848. borili na strani Mađara, za interese mađarske državne ideje, a protiv stvaranja Srpske Vojvodine. Vođa im je bio Karlo Latinović. U istom godištu Dušan J. Popović daje prikaz knjige Lazara Stipića: ***Istina o Mađarima po mađarskim podacima,*** koja se pojavila kao prva u ediciji „Severna zvezda", 1929. godine u Subotici.

Autor prikaza bunjevački narodni pisama, J. Bogičević fali mladog urednika ***Književnog severa,*** Milivoja V. Kneževića, jel on gdi god mož ukaziva dostojnu pažnju braći Bunjevcima na književnom polju. Bunjevačke narodne pisme je dobro tumačio, zapisivo jih, navodio primere, našo je dvoje zapisivača koji su mu pomagali i na kraju je od 60 pisama odabro trideset najlipši kraljički lirski pisama i objavio, jel je utvrdio da one žive u narodu.

U petom godištu ***Glasnika istorijskog društva*** u Novom Sadu, 1932. godine, Dušan J. Popović daje prikaz ***Kataloga knjižnice Građanske kasine u Subotici,*** koji su priredili dr Joca Milekić i dr Julije Vereb. On ističe da su u toj knjižnici izmed dva rata okupljeni svi narodi koji žive u Subotici, a ranije je svako imo svoju kasinu el čitaonicu: Bunjevci – Pučku kasinu, Mađari – ***Nemzeti casino*** a Srbi – Srpsku čitaonicu. Bunjevci su baš četri godine prija tog obilužili pedesetogodišnjicu rada svoje najstarije kulturne ustanove, Pučke kasine (1878-1928), u kojoj su se smišljale sve najvažnije bunjevačke akcije.

Odličnu knjigu subotičkog popa Marka Protića, pod naslovom ***Srpski triumviri u bunjevačkom renesansu (1860-1900),*** prikazo je dr Jovan Bogičević u VI/1933. ***Glasnika*** i u njemu istako značaj dobre saradnje Srba i Bunjevaca u Subotici oko pokrećanja bunjevački listova i drugi akcija za bolju budućnost „braće Bunjevaca". Tu su se naročito založili Teodor Boško Vujić, dr Dušan Petrović i Mladen Karanović, subotički Srbi rodoljubi koji su ulagali lični kapital za osnivanje bunjevački listova el štampanje bunjevački knjiga.

U VIII godištu za 1935. g. ovog Glasnika, Vasa Stajić (1878-1947), poznati književni istoričar koji je književnost studirao u Budimpešti, Parizu i Lajpcigu, objavio je opširnu studiju pod naslovom: Mađarizacija i preporod Bunjevaca (na 43 strane). U uvodu on iznosi: „Imenovan krajem godine 1928. direktorom gimnazije u Subotici, smatrao sam svojom dužnošću da se pozabavim problemom Bunjevaca... Književni izvori za moje studije bili su: monografija profesora Ivanjija, zatim časopisi i brošure koje su izlazile u Subotici i arhivski podaci u gradskom arhivu i gimnaziji..." Vasa Stajić detaljno obrazlaže zašto su Mađari povirovali u mogućnost da asimiluju Bunjevce, tim prije što se ovim pitanjima bavio i 1930. g. u ***Letopisu Matice srpske,*** knj. 325, ali kako sam kaže - baziro se samo na Suboticu i nije obradio ulogu katoličke crkve u mađarizovanju Bunjevaca, jel to triba da obradi baš Bunjevac katolik. Krajnji njegov zaključak bio je da se „molbom od Mađara ni bukvar nije mogao dobiti, a pravda se mogla zadovoljiti samo pomeranjem granice".

Knjigu Jose Šokčića, našeg poznatog novinara, pod naslovom: **Subotica pre i posle oslobođenja** (Subotica, 1934), Vasa Stajić je pozitivno ocinio u Godišnjaku za 1935. godinu, zbog obilja dokumenata koji ranije nisu bili dostupni istraživačima, al ga upozorava i na nikoliko omaški da jih ne ponovi u drugim radovima koje sprema.

Na kraju IX godišta dat je prikaz Istorijske izložbe jugoslovenske Subotice i Vojvodine, održane povodom IV pokrajinskog sleta Saveza sokolskog društva u Subotici, 1936. godine u Gradskoj kući. Na izložbi su prikazani originalni spisi, diplome, zapisnici, knjige, listovi, fotografije i druge „starine" iz arhiva i biblioteka Matice srpske, Srpske crkvene opštine, gradskog arhiva i privatni zbirki Joce Milekića, Joce Vujića, Mije Mandića, Milivoja Kneževića, Jovana Manojlovića i drugi vlasnika. Izložbu je otvorio pridsidnik opštine, ing. Ivan Ivković Ivandekić, a tumačenja je davao pop Marko Protić, glavni priređivač. Izmed ostalog bili su prikazani najstariji gradski protokoli iz 1743. na latinskom, zatim crkveni na srpskom jeziku i prvi „ilirski" bunjevački rukopis od 6. X 1748. sačinjen u Pešti na ilirskom i latinskom, kao pogodba o porezu između gradski većnika i Bunjevaca nemeša (plemića).

Registar prvi trideset svezaka ***Glasnika istorijskog društva*** u Novom Sadu (1928-1937) uradio je Mladen Leskovac u XI/1938. Glasnika, u kome se nalazi kompletan Imenski i stvarni registar za taj period. Odrednica „Bunjevci" detaljno je razrađena na str. 89, a bunjevačke značajne ličnosti prema početnom slovu prizimena. Za ovaj časopis karakteristično je i to da su članci o Bunjevcima štampani latinicom, a ostali ćirilicom.

Jedna vrlo važna studija pod naslovom: **Književnost bačkih Bunjevaca u 17. i 18. veku** objavljena je u poslidnjoj godini izlaženja časopisa, prid II svitski rat, 1940. godine. Njezin autor je Spasoje Vasiljev (brat poznatog književnika Dušana Vasiljeva), koji takođe jedno vrime radi u subotičkoj gimnaziji. On prvo nastoji da objasni šta se ima smatrati bunjevačkom književnošću u 17. i 18. viku, a onda prikazuje pisce pojedinačno (uglavnom iz redova franjevaca). Kada piše o Lovri Bračuljeviću i on ističe njegov fonetski pravopis za koji se zalaže čitav vik prije Vuka Karadžića, u dilu **Uzao serafinske goruće ljubavi,** štampanom u Budimu 1730. godine, u kojem naglašava da „treba pisati tako kao što se i govori" (Vasiljev navodi da je to usmeno saopštenje M. Evetovića, koje su kasnije priuzeli posliratni autori studija o bunjevačkim piscima!).

Vasa Stajić je u ovom poslidnjem godištu Glasnika za 1940. objavio članak koji nosi naslov: **Bunjevački govor kao jezik zvaničenja u Bačkoj,** u kojem je dao više primera tog „ilirskog" kancelarijskog jezika, a oni su nastali u Vojvodini i pisali su ji činovnici Bunjevci, bilo da su služili u županiji el kod Komore u Somboru. Štokavskom ikavštinom štampan je i **Urbarium Marije Terezije,** oko 1772. god. navodi V. Stajić, jel je bilo naređeno u Bačkoj županiji da se prevede na ilirski jezik, virovatno za sve Jugoslovene u Austriji (on je dokument vidio u arhivu novosadskog magistrata).

Poslidnji dvobroj ***Glasnika Istorijskog društva*** u Novom Sadu izašo je 30. novembra 1940, ko godište XIII (bar prema primercima iz stručne biblioteke Gradskog muzeja u Subotici, koje sam koristila). Pokazalo se da je dosta materijala bilo posvećeno Bunjevcima i zato je ovaj časopis nezaobilazan u našim daljim istraživanjima.

Nevenka Bašić Palković

ŽIVOTNA PRIPOVITKA MARTE MALAGURSKI

BUNJEVŠTINA SE U GENIMA NOSI

U životu prijatelje biramo sami a rodbinu stičemo rođenjom, pa kaka nam zapadne. Slagali se s njima el ne, al makar znamo ko su. Kako izgleda život onima koji za svoje najbliže ne znadu, vidićete u narednoj pripovitki



Matija i Klara Malagurski, Martini dida i majka



Zorica Malagurski, Martina mater

Kod Marte Malagurski očla sam sva ushićena, misleć kako ću sad tušta doznat o Mari Malagurski Đorđević, njezinoj tetki, koja je bila očeva sestra od strica. Umisto tog dočekala me jedna neobična, teška al ipak i lipa životna pripovitka.

Da je Internet čudo novog doba jasno je svima. E, pa priko tog čuda i Marta je opet po ko zna koji put u potragi za svojim precima naišla na Bunjevce. Bila je zdravo bisna kad su joj na jednom državnom šalteru di je pravila dokumente, kazali da joj ne mogu upisat da je Bunjevka, kad Bunjevci ne postoje. A onda je na Interenetu naišla na naš sajt, i veza je uspostavljena.

Sve su srićne porodice slične jedne drugima, smo su nesrićne svaka na svoj način. Nesrića porodice Marte Malagurski iđe vako:

Moj otac Alojzije Malagurski vrlo mlad je otišao iz Subotice. Njegov otac je bio Matija Malagurski a majka Klara rođena Kujundžić rodom iz Žednika. Šta se sa dedom i babom desilo ne znam, niti znam zašto se o tati brinuo njegov stric Albe Malagurski. Znam samo da mi se deda bavio konjima, da li je brzo umro ili propao ne znam. Uglavnom, ocu se kod strica nije dopalo i pobegao je odatle.

Ubrzo kad je otišao iz Subotice, oca je zatekao I svetski rat u kojem je učestvovao, i čak je do Albanije stigao. Posle rata, jedno vreme je živeo u Novom Sadu. Ogrnut belim šalom, jer je uvek imao imidž plemića, jedan dan je svratio u hotel „Vojvodinu", gde je upoznao moju majku Zoricu. Venčali se, dobili mene i ubrzo otišli u Aranđelovac, gde su otvorili svoj hotel. To nije dugo potrajalo, jer su propali, pa kao svi takvi otišli su u Beograd, tačnije u

Karađorđevo. I tu su imali neki hotelčić, ali je i to propalo. Pa je tata, po zanimanju hotelijer, počeo da radi u hotelu „Moskvi" kao kelner, a mama je otvorila svoju frizersku radnju u Beogradu, preko puta katoličke crkve. I tako sam ja rasla, sa svojim neobičnim imenom i prezimenom Marta Malagurski, koje me je uvek kopkalo. Imala sam neki čudan osećaj pripadnosti Bunjevcima, o kojima sam tako malo znala, a puno naslućivala.

Martini roditelji, na žalost nisu imali srićan brak. Tušta je tog nji razdvajalo. Martin otac bio je siroma čovk, al poriklom iz bogate familije. To dostojanstvo i visoko držanje nikad nije izgubio. Sam je naučio četri strana jezika, i vrlo volio čitat Ničea.

Martu je njevo poriklo uvik interesovalo, al o njemu otac nikad nije tio divanit, kogod da se u tom krije kaka velika i mračna tajna. Čak je tražio od nje da mu obeća da nikad u Suboticu neće ić da se o bilo čemu raspitiva. Nikad nije prid njom ni bunjevački divanio. Kod Mare Đorđević Malagurski, tatine sestre od strica i poznate bunjevačke intelektualke, koja je u to vrime isto živila u Beogradu Martu je vodila njezina mama.

O tome ko je moja tetka i da se bavila pisanjem saznala sam mnogo kasnije. Uglavnom, dok sam ja kao dete odlazila kod nje i njenog muža Dragoslava nikada se o tom pričalo nije. A i Marija je retko bila kod kuće, najčešće je išla u crkvu. Kako je mamin frizerski salon bio baš prekoputa crkve, ona je tu često svraćala, bilo pre ili posle mise, da se malo odmori.

Marta je došla prvi put u Suboticu sa svoji 38 godina, posli tatine smrti. Čak nije tio bit ni saranjen u Subotici, već u Beogradu.

I moj odlazak u Suboticu je prst sudbine. Naime, posle tatine smrti, da bi se malo odmorila u ramo proleće otišla sam u Cavtat. Sedela sam u praznoj sali za ručavanje, kad mi je ispala viljuška, od čega je ječao ceo prostor, i bilo mi je jako neprijatno. Na vrata je ušao mladi, tek venčani par. Kroz razgovor ustanovim da je to moja bliska rođaka Amalija Malagurski. Odmah posle tog susreta, jasno, otišla sam u Suboticu.

Prvi put sam videla našu kuću, bio je to jako čudan osećaj. Otišla sam i na groblje, gde sam videla svoje ime i prezime. Bio je to za neme poražavajući trenutak, kad sam videla da je tata imao mlađu sestru, koja je imala isto ime i prezima kao i ja. Nikada je nisam upoznala. Saznala sam samo da je dr-



Marta Malagurski, iako ima više od 70 godina i dalje se dobro bori sa životom

žala školu za devojke na Paliću.

Neobičan život Alojzija Malagurskog ko da se prino i na ćer mu Martu, pa ni njezina biografija ne iđe uobičajenim tokom. Sa 16 godina roditelji su je pripremali za odlazak u London, kod maminog strica. A časove engleskog prija puta joj je držao tetak Dragoslav, Marin muž.

U Londonu sam ostala godinu dana, i kada sam stigla nazad nikao nisam mogla da se snađem. Već sa 18 godina sam pobegla od kuće i udala se, sa bebom u naručju sam maturirala, a posli završila fakultet – engleski jezik. Uporedo sam radila, putovala i jednog dana u autobusu sam pomislila, šta će meni sve ovo. Muž mi nije dao da sebi uzmem dete, ali sam imala dobru svekrvu, pa sam mogla videti dete kad god sam htela.

Svaki razvod težak je udarac, zato sam otišla što dalje, u Zagreb. Tamo sam radila dva posla, kako bi misli što više zaokupila. Prvo kao spikerka na TV Zagrebu i u umetničkoj koloniji koju je vodio Stupica radila knjigovodstvene poslove. Tu sam ostala četiri godine, a onda sam se vratila u Beograd, gde sam dobila šansu da prevodim zabavni program sa engleskog jezika na TV Beogradu. Uskoro sam opet putovala u London, Njujork u nabavku zabavnog programa. Radila sam prevod serije Gradić Pejton, neke dve godine, sve dok mi nije dosadilo.Vodila sam i sina u taj moj obožavani London.

Danas posli svi brodoloma i uspiha, Marta se vratila u svoj rodni Novi Sad, u kojem živi sa svojim sinom. I, pogađate, i sin sliči didi i mami. Nemirnog je duva. Kasću vam samo toliko da ima tri ćeri, a jedna je iz braka sa Čečenkom.

Svoju pripovitku Marta je završila s životnom mudrošću koja se dobiva s godinama: **Shvatila sam da je sve što se dogodilo moralo tako biti, i da su posledice tih događaja, kroz vreme koje je prošlo, pokazale da je sve dobro. Na mnogo toga sada se samo smeškam.**

A vi, dragi naši čitaoci, ako znate štogod o ovoj familiji, što bi moglo pomoć Marti da složi cilu pripovitku iz svojeg života, javite nam se u redakciju i povezaćemo vas s njom. **S. K. O.**

IZLOŽBA SLAMARSKE SEKCIJE UDRUŽENJA GRAĐANA „BUNJEVAČKO KOLO” IZ SOMBORA

ZLATNE RUKE SLAMARKI

Slamarska sekcija Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora priredila je 8. decembra, u prostorijama Udruženja penzionera Sombor, vrlo uspilu izložbu slika i čestitki od slame



Izložba slame ulipšana divojkama u nošnjama



Marija Bošnjak vodila tribinu u Somboru

U susrit božićnim i novogodišnjim praznicima slamarska sekcija UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, pod rukovodstvom Stipana Budimčevića, organizovala je, u prostorijama somborskog Udruženja penzionera, izuzetno uspilu izložbu slika i čestitki od slame. Svoje radove od slame izložile su: Anica Vitman, Ilonka Bogišić, Vesna Stević, Ksenija i Irena Vuković, Ana Periškić i Ljiljana Šokčić.

Najveću pažnju, med izloženim radovima, privuko je štand sa slikama rađenim u tehniki slame Stipana Budimčevića, iz Svetozara Miletića, sa više nego reprezentativnim eksponatom: krunom od slame, koja je simbol Dužijance, završetka žetveni svečanosti – tradicionalnog narodnog bunjevačkog običaja.

Nakon uvodni riči Ane Periškić i Stipana Budimčevića, izložbu koja je prodajnog karaktera, otvorila je Radmila Vujković, pridsidnica Udruženja penzionera Sombor.

Danica Danka Šiđanski je, nakon otvaranja izložbe, nuz pratnju Ilone Vidaković, na sintesajzeru, recitovala pesmu Somborca Velimira Velje Subotića pod nazivom „Bačka”, iz njegove zbirke poezije „Lahori nad ravnicom”.

M. B.

TRIBINA UDRUŽENJA GRAĐANA „BUNJEVAČKO KOLO” IZ SOMBORA

BOŽIĆNI OBIČAJI

U pripunoj sali restorana „Fijaker stari” u Somboru održana je božićna tribina. U okviru tribine izloženi su radovi članica slamarske sekcije UG „Bunjevačko kolo”

U prilipom ambijentu restorana „Fijaker stari” u Somboru 18. decembra 2007. godine održana je tribina pod nazivom **„Božićni običaji Bunjevaca oko Sombora”.** Za tribinu je i ovaj put bila zadužena Marija Bojanin, prof. istorije u penziji koja je, nedavno imala vrlo zapaženu tribinu na temu Adventa.

U uvodnom dilu referata na temu božićni običaja somborski Bunjevaca prof. Bojanin je kazala: **Jeste da se običaji Bunjevaca održavaju, ali se oni i razlikuju, oni na selu, od onih na salašima, a posebno u varoši. Ovom tribinom triba da se podsitimo božićni običaja koji su najlipši i skopčani su sa velikom radošću u iščekivanju najradosnijeg kršćanskog blagdana – Božića. Radost je izuzetna, naročito kod dice, ali i svi ostali kršćani se raduju Božiću, ne samo ode kod nas. Prosto, euforija radosti i iščekivanja obuzima sve ljude od polarnog kruga, priko Evrope, pa sve do Australije. Pripreme u svakoj, pa i najskromnijoj kući su značajne. Danima se misli kako sve pripravit, kako ispoštovat običaje, kako zadovoljiti i dušu i tilo. Na božićne pripreme se misli najmanje misec dana unaprid. I tako se užurbano sprema kuća, peru pendžeri. Pripreme za Badnji dan su makar tri dana unaprid, pa se i dici koja s nestrpljenjem očekivaju Badnji dan i Božić kazivalo: „Danas dan, sutradan, prikosutra Badnji dan.**

U okviru božićne tribine organizovana je izložbena postavka slika i čestitki od slame vridni ruku članica slamarske sekcije Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora. Bilo je tu, na posebnom, božićnom astalu, božićni kolača Jolanke Jolike Ivanić, bilog luka, meda, medljane rakije, suvi šljiva, suvi smokava, jabuka, slame, orasa i još tušta tog. U ulogi domaćica tribine bile su članice GKUD „Ravangrad” iz Sombora, u prilipim bunjevačkim narodnim nošnjama: Maja Međeši, Jelena Sudar, Biljana Vasić i Suzana Kuruc. Čula se tu i uvodna rič somborskog pesnika starije generacije Ivana S. Pangarića koji je, nedavno, u organizaciji UG „Bunjevačko kolo” imo vrlo uspišnu promociju knjige ljubavne poezije pod nazivom „Kad bi moje ruke”. Riči zafalnosti za dolazak na tribinu poželeo je prisutnima Karlo Dujmović Dida, član Upravnog odbora UG „Bunjevačko kolo”.

Ivan S. Pangarić, ko jedan od najstariji učesnika tribine, zaželio je da svoje uspomine na vrime kad je on, ko mali, provodio Badnje veče, Božić i Novu godinu kod svog dida Ivana, podili s prisutnima: „Kažu da sam bio veoma nemirno dite. Volio sam pogotovo u slami da se valjam i moj dida Ivan posli večere, da ne bi bilo slame na astalu, uvik me je pitao: „Je li, derane, imaš li ti ključ?”, ja kažem: „Imam”. Iđi napolje i oglasi se da je Isusovo rođenje. Eto, to mi je ostalo u dobrom sićanju i verujem da i među vama ima onih koji su se na sličan način provodili.”

Božićnoj tribini, ko domaćini, prisustvovali su pridsidnik i počasni pridsidnik UG „Bunjevačko kolo”, iz Sombora, Josip Jocika Bošnjak i Đuro Bošnjak, koji su svima zaželili srićne pridstojeće božićne i novogodišnje praznike.

M. B.

KUD „BUNJEVKA” PRIREDIO SEDMU BOŽIĆNU IZLOŽBU NARODNI RUKOTVORINA

IZLOŽBA KO BOŽIĆ

Uoči Božića, 14. decembra, KUD „Bunjevka” je po sedmi put napravio „Božićnu izložbu narodni rukotvorina”

Sala KUD-a „Bunjevka” tog dana je ukusno bila ispunjena predmetima od slame, porcelana, kuružnje, tkanine... dok je na sridišnjem mistu sale bio postavljen božićni astal isprid kog su bili domaćin i domaćica sa dicom, svi obučeni u bunjevačke nošnje. Sve je to dočaravalo svečanu atmosferu pridstojećeg Božića, uvik s nestrpeljom čekanog praznika.









Svečano postavljen astal za Badnje veče

Posebna Komisija organizatora je na prvom mistu obaško izdvojila prilipu kolekciju anđela koju je izradila **Ana Petrov**, zatim **Mariju Bošnjak**, koja je i ove ko i raniji godina, ulipšala izložbu sa prilipim kolačom božićnjakom. Positioci su se divili brojnim sitnim figuricama od tista precizno urađenim do sitnica na gornjoj strani kolača. Zatim je pofaljena i **Ružica Puzić**, vešta vezilja koja je izradila kolekciju razni eksponata sa motivima Dida Mraza. Pridstavila se i **Mirjana Baka** sa njezinim vezovima u sliki. Izložbu je obogatila sa temom Blažene Divice Marije sa malim Isusom.

Komisija je izdvojila najbolje izlagače radova od slame: za najlipši i najinteresantniji božićni motiv od slame je slika s tekstom, poruka biskupa Ivana Antunovića, koju je izradila **Slavica Zvekanov**. Također su izdvojeni i radovi **Mirjane i Edvarda Kirbusa, Jelene Bedalov, Marcele Brčić Kostić i Marije Sa-**





U Kulturno-umetničkom društvu „Bunjevka" publika uvik ima šta novo i lipo vidit



Bunjevačka familija na okupu za Badnje veče



rić. Kad su adventski vinci u pitanju izdvojeni su opet Ana Petrov al i njezina učenica **Kristina Franciškoviċ**. Radove od ljuskure na temu Betlehema, izložile su **Ilonaka Milunović**, a ukrase **Marija Vladisavljev**. Komisija je izdvojila i zaista lipe heklane radove, a posebno ukrase za jelku **Mirajane Zelić**.

Salu je ispunio veliki broj gostiju, tako da je na otvaranju bila prava gužva. Među njima izdvajamo **Nikolu Babića**, pridsidnika Bunjevačkog nacionalnog savita, **Đurđicu Skenderović**, pridsidnicu Izvršnog **odbora** Bunjevačkog nacionalnog savita, **Ivana Sedlaka**, novoizabranog pridsidnika Bunjevačke matice u Subotici, **Josipa Bošnjaka**, pridsidnika Udruženja građana „Bunjevačko kolo", pridstavnike „Pučke kasine 1878" **Josipa Ivankovića i Ljudevita Vujković Lamića, Marka Marjanušića**, poslanika Skupštine opštine Subotica, i dugodišnje saradnike Udruženja LUSA iz Subotice.

Kata Kuntić, direktor KUD-a „Bunjevka", kaže da je ranije ova izložba bila „svaštarska", i da su sad uspili napravit tematsku, vezanu za bunjevačke običaje za Božić. U razgovoru sa njom smo čuli da se razmišlja o novom i većem prostoru za ovu izložbu, bliže centru grada, ovaj put su to prostorije KUD-a u Ulici M. Obilića, kako bi i veći broj Subotičana imo priliku positit je. U izgledu je i saradnja sa JP „Palić-Ludaš" da ova izložba dobije pravu dimenziju i prostor, i nikako ne postane vašar. **B. E.**



Kata Kuntić vridno bdije nad svim detaljima izložbe

U BAJMOKU TREĆA BOŽIĆNA IZLOŽBA





Branko Pokornić, pridsidnik BKC Bajmok, pozdravlja sve prisutne goste

NA IZLOŽBI PRIKO 500 EKSPONATA

U sali Mesne zajednice u Bajmoku, di se inače izgovara ono sudbonosno „DA" bajmočki Bunjevački kulturni centar je 15. decembra organizovo otvaranje treće Božićne izložbe. Po prostrutoj krpari i rasutoj slami posutoj slami položajnik je sa svićom došo čestitat didi i majki Badnje veče. Bio je postavljen astal s božićnom granom i večerom za Badnje veče. Za astalom su sidili dida i majka.

Izlagači su bili iz Male Bosne, Bajmoka i Subotice. Nji 40 izložilo je oko 500 eksponata. Ručni radovi su bili tradicionalni al najviše je bilo moderni, koji na svoj način obilužavaju najradosniji svetac.

Izložbu je otvorio Branko Pokornić, pridsidnik BKC-a iz Bajmoka, a izložbu je osmislila i uredila Liza Vuković. U programu su učestvovala dica sa svojom učiteljicom Smiljom Urošević s bunjevačkim pismama. Nji devetero uči bunjevački jezik u bajmočkoj Osnovnoj škuli „Vuk Karadžić". Izložba je bila lipo posićena, a trajala je pet dana.

M. H.

IZLOŽBA SLAMARSKI RADOVA I STARI ZANATA U SOMBORU

NOVO INTERESOVANJE

Sekcija stari zanata Opšteg udruženja priduzetnika Sombor organizovala je sridinom januara u restoranu „Fijaker stari" u Somboru izložbu stari i pomalo već zaboravljeni zanata, koji su kadgod bili zaštitni znak Sombora. Po prvi put je ode na poziv organizatora, učestvovala i slamarska sekcija Udruženja građana „Bunjevačko kolo" iz Somborana. Na njevom štandu su se mogle vidit čestitke i slike od slame, ešarpe, a centralno misto na štandu, i ovog puta, ko i nebrojeno puta do sad, bilo je „rezervisano" za Lemešku krunu, malo remek dilo Stipana Budimčevića, rukovodioca sekcije. Izložba je bila je bila prilika i za saradnju s Nacionalnom službom za zapošljavanje, Filijala Sombor, jel se viruje da će ona probudit interesovanje mladi za nova zanimanja, po kojima je kadgod Sombor bio poznat.

Po prvi put, na poziv organizatora, svoje umeće prikazale su zlatne ruke članica slamarske sekcije Udruženja građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora Anka Periškić, izrazila je nadu da je ovo samo početak jedne plodne i dugačke saradnje. Dragana Nastasić Vorkapić, vlasnica zlatarske radnje „Kikira", inače organizator izložbe stari i umetnički zanata, ne krije zadovoljstvo odzivom izlagača, positom koja je privazišla sva očekivanja.

M. B.



Josip Bošnjak sa vridnim slamarkama

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

ŽIVOT NA SALAŠU

Naši su se preci zdravo držali svetaca i običaja koji su za to vezani. Adventsko vrime je iza nas, ono je trajalo do Bogoljavljenja (Tri kralja). Sad je bilo dozvoljeno slavlje i svatovi s pismom i igrom, to se računalo vrime kroz godinu. U to vrime su naši salašari najviše pravili disnotore, vrime je ladno, pa se drugi poslovi nisu mogli radit na njivi ni u voćnjaku.

Zima za disnotor je bila ko stvorena da se meso dobro oladi. To je bio velik događaj na svakom salašu kojeg su svi čekali, a najviše dica. Disnotor se mogo pravit makar koji dan, a najviše se pravio subatom. Udate ćeri i zetovi s dicom dolazili su još u petak uveče na kolima el soncama. Sinovi i snaje su obično živili kod roditelja. Onda su i dica bila slobodna, jel je škulski raspust kadgod bio od 15. januara do 1. februara. Paorske peći se dobro ugriju da su sobe vruće kad dođu gosti. Domaćini su bili zdravo srićni kad se tako svi skupe, pa di ji ima više tu je lipče i veselije. Muškarci su se uveče kartali, dica su se veselo sigrala, a žene su kojišta pripravljale. Načistile su luka bilog i crnog, kojikake velike sude što se ne asniraje svaki dan. Vajlige, citku, kačice za mast, velike tepcije da bidne spremno kad zatriba.

U subatu ujutru su svi rano ustajali još za mraka, pa čim počme svanjivat laćali su se posla. Zaklali su svinče, a di ima više čeljadi klalo se i po tri četri ranjenika. Kadgod su svinje palili sa slamom, samo je po dikoji veći gazda imo je niku mašinicu di su se ložile čutke, a na kraju je bio otvor kudan je izlazio plamen pa su se tako palili svinji. Sad to rade s butanom, a kadgod se nije ni znalo za butan. Čim jedno svinče opale jedni ga peru, a drugi pale druge svinje. Kad se lipo opere, jedan muškarac koji je u tom bio višt raspravlja svinče. Prvo se izvade šunke pa tako sve redom, nosi se na velik astal da se meso ladi. Jedna žena oma nasiče mesa pa nastavi paprikaš da se kuva. Kad paprikaš provre nasiče se i žigerice. Kad se izvade criva, žene su lagano odvajali, tanka criva od debeli. Tanka criva su se prala i kašikom strugala, dok su se debela su se prala dok voda ne bude sasvim čista. Ako je koja žena bila u blagoslovljenom stanju nije smila radit sa crivima, pa je ona imala drugi poso – pazila je na dicu.



Na disnotoru uvik ima posla i za više čeljadi

Kad su svinji bili raspravljeni onda se nastavila u koto obara da se kuva. Tamo se mećala glava, srce, pluća, slizina i drugi sitnež. Kad se skuva isiče se, metne se crnog luka, soli, papra i malo sitne paprike, i od tog se nadiju krvavice. Kad se paprikaš skuva, a to je bilo oko podne, onda su svi užinali, paprikaš s kiselom paprikom i krastavcima. Posli užne su jedni sikli meso za divenicu, a drugi slaninu od čega se topila mast, pa kad se uprže žmare procide se od masti. Jedna žena zakuva tisto za fanke, pa kad se krenu peku se na masti i tako su svi ili vrući fanaka, pa opet rade dalje. Kad se nadiju krvavice i divenice i istope žmare, nasole se šunke i drugo meso pa je poso gotov. Žene priprave večeru: svinjska cakumpak čorba, a posli pečena krvavica, divenica i meso s kiselom paprikom i duncom.

Svi su bili srićni i veseli, stariji, mlađi a najviše dica. Posli večere su dolazili momci i divojke iz komšiluka pa su zaigrali i zapivali, a ljudi su igrali karte. Sutradan je bilo prelo. Tu je bila pozvana i cura iz rodbine koja se te godine udala i momak koji se te godine oženio. Bila je svečana užina, čorba, meso, krvavica i divenica, na kraju prisnac i fanki. Svaki je gost dobio za prelo kaki poklon a pridveče su se razišli gosti. U vrime od Bogoljavljenja do čiste sride je bilo pokladsko vrime. U to vrime su se pravili disnotori, prela, mogli su se i svatovi pravit. Za mlade su se i u gradu održavale igranke i prela, pa su cure dobivale novo ruvo i svilenu maramu. Prijapodne su išli u crkvu na misu, a posli na korzo, a uveče na igranku.

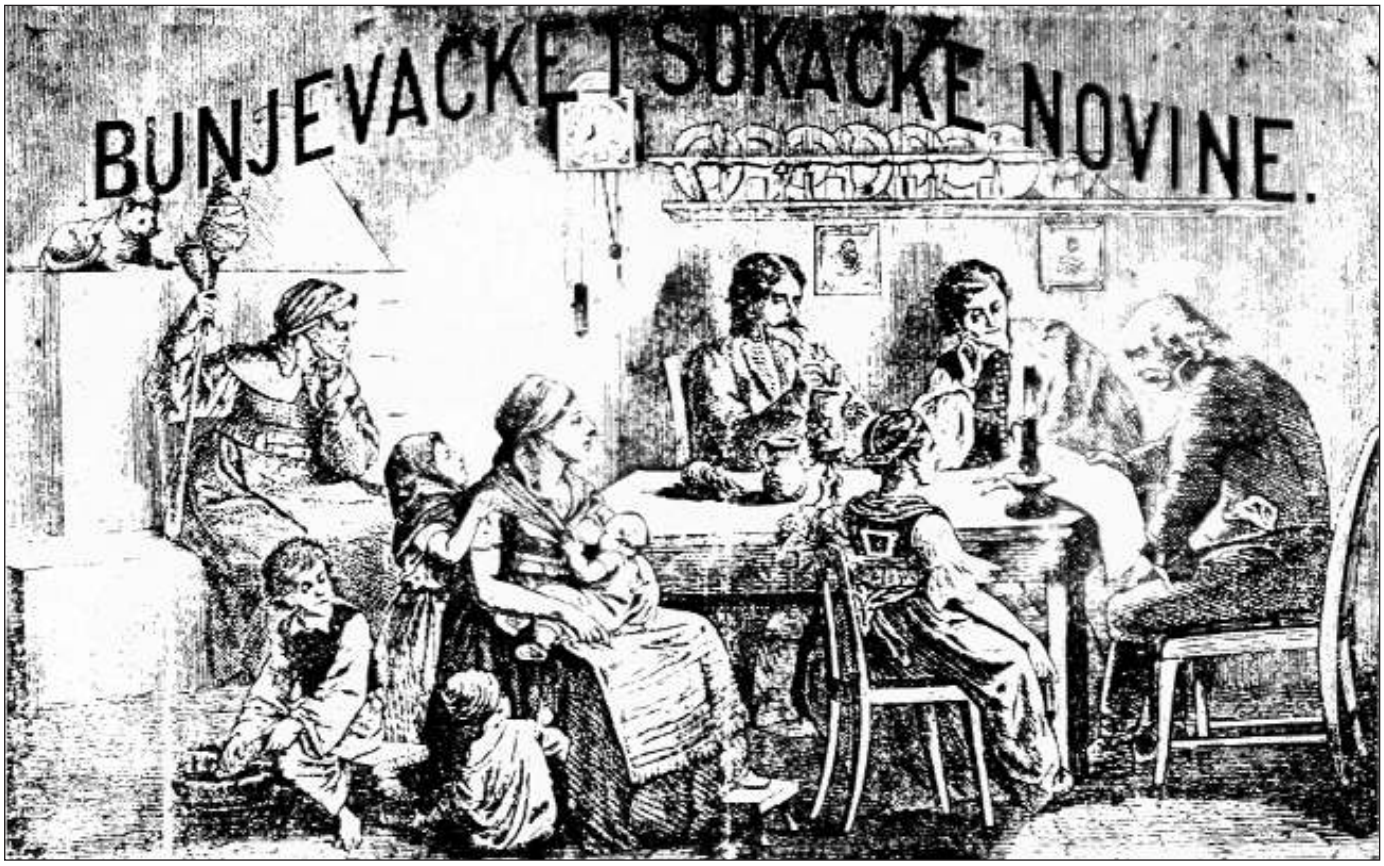
Na Marin se pravilo Marinsko prelo, a na poklade veliko Bunjevačko prelo. Cure su za poklade lipo češljale kosu i mećale perlicu, pa su gologlave išle na igranku. Nedilja prija čiste sride su bile poklade. Sva tri dana se slavilo, pravile igranke i veselja. U utorak, to je bio treći dan poklada, ima di je bio običaj da stariji momci koji se nisu oženili do poklada, morali su vuć panj šorom, a starije neudate cure su tribale poljubit panj, jel su njim iste sudbine. U utorak su žene iskuvale sude sa malo masne sode, jel su se sudi u ovo vrime pa i na disnotoru malo većma umastili, a za čistu sridu je moralo bit sve čisto da se skine sva masnoća, a sa samom vodom se nije moglo, a kadgod nije bilo sudola za pranje sudi, pa su se čerez tog iskuvavali sa sodom. Čista srida je bila početak korizmene posti, koja je trajala sedam nedilja. Na čistu sridu je običaj da se iđe u crkvu na misu di svećenik svit posipa s malo pepela i kaže svakom: Obrati se i viruj Evanđelju. Ovaj dan se strogo postilo. Za ručak se pekla suva pogača i krumpir u kori, za užinu soparna čorba s paradičkom i pucale se kokice. Išlo se u crkvu na put križa, a kod kuće se molila žalosna krunica. Mladi su se i u korizmi zabavjali nuz kojikake sigranije: diljka, šickanja mice i drugo, a nediljom posli podne na travi loptanije, šuturle i drugo, samo se nije igralo, ni pivalo.

Ana V. Kortmiš

IZ ŽIVOTA BUNJEVACA

ODNOSI U FAMILIJI

Opisali smo vam sve bunjevačke običaje po redu, od rođenja pa do smrti. Zato ćemo vam sad pisat o kadgodašnjoj svakodnevici, koja lagano pada u zaborav. Opisaćemo i odnose u porodici, koji su se tušta prominili od kadgod



Sloga u bunjevačkim familijama bila je i tema naslovni strana „Bunjevačkih i šokačkih novina" 1870. godine

Kako su Bunjevci živili kadgod, kako su radili, a kako razvijali podoručne odnose, možete pročitat o sledećem tekstu.

Kad su se Bunjevci 1686. godine doselili u ove krajove, život njim nije bio ni malo lak. Bunjevci su u Subotičke krajove došli sa zapada i jugozapada. Subotica je imala tvrđavu koja je bila bezbidna da se svit u nju skloni, ako se Turci s istoka ponovo vrate. Bunjevci su živili u Subotici i okolini, na pustarama su držali josag, krave i ovce, počeli su obrađivat zemlju u Subotičkim pustarama. Tamo su pravili zemunice di su povrimeno živili, odranjivali josag i obrađivali zemlju. Zemunice su kopali nuz brig kod dola. S tri strane je bila ukopana u zemlju visine 2-3 metera, a s prid su bila vrata. Odozgor su mećali kaka drva, pa priko nji trsku koju su pokrili zemljom, na kojoj je narasla trava i nise vidilo iz daleka, što je pružalo cigurnost. Iako su živli u Subotici privrimeno su se nastanili u zemunicama sve do sloma Turaka kod Sente.

Početkom 18 vika počeli su pravit salaše. Salaše su pravili od nabijene zemlje, tavanica je bila od blata, a krov je bio od trske. Salaši su bili umazani blatom od žute zemlje, iznutra i spolja i mazali su se i krečom. Doli su sterali asure koje su pleli od rogoze koja je rasla u dolu ko i trska. I kuće u varoši su bile u to vrime od nabijanice a pokrivene trskom, kasnije su se pravili salaši od ciglje koju su ljudi i sami pekli od dolske zemlje ilovače.

Kadgod su naši preci živili u većoj zajednici nek danas. Živili su smirenije, bili su veseliji, a mož se kazat i zdraviji, jel su ili prirodnu zdravu ranu koju su sami proizveli: meso, mliko, jaja, povrće, voće, vino, rakiju. I kruv su ili domaći. I ajer je bio čistiji. Nije bilo herbicida ni gasova kojikaki što zagađivaje ajer. Starije su većma poštivali nek danas. Domaćin je bio glavni gazda u kući. On je brinio o svemu, šta će se i kad radit, šta će se kupit el prodat. Imo je više životnog iskustva a moro je o svemu vodit računa kad se šta najboje prodaje i kupuje. Bunjevci su oca i mater obično zvali baćo i nana. Oni su morali o svemu se starat pa mlađi nisu toliko morali o svemu brinit što njim je pomoglo da budu bezbrižniji i veseliji. Bilo je porodica koje su imale više dice, na primer sedmoro, četri sina i tri ćeri. Znalo se poštivanje jedni naspram drugi, a kazalo se ako čeljad nisu bisna nije kuća tisna. U jednoj su sobi spavali sinovi u drugoj ćeri. Sinovi su više radili na njivi i znalo se šta je čiji posо. Jedan je bio kočijaš, drugi govedar, treći svinjar, a na njivu su išli svi kad se kopa, bere i ris radi. Curama se spremo štafir i sve što iđe s tim: ruva i nakit, a kad se udadu nisu dobile zemlje ni josaga. Sinovi su više radili a manje se na nji trošilo pa je zemlja ostajala njima. Kad se koji sin oženi dobio je jednu sobu di je živio sa ženom, a radili su i dalje svi zajedno. Ako je salaš bio manji, onda su po potribi napravili još jedan salaš, da svaki sin kad se oženi ima svoju sobu a cure su bile zajedno dok se nisu poudavale. Ako je koji sin išo u kake škule na njeg se trošilo novaca, a kad se zaposli nije dobio zemlje, već je živio od svoje plate. Tako se kadgod

živilo u većoj zajednici što njim je i olakšavalo poso.

Jedna je žena skuvala užinu za sve na jednom šporelju, druga je pazila na dicu, tako su se snaje i ćeri ređale. Po nedilju dana su bile domaćice, kuvale su, pekle kolač i kruv, a nana je uvik bila tu da njim pomogne i uputi ako koja štogod ne zna uradit. Isto tako su se ređale po dvi ženske što su prale košulje za sve. A da su bili obaško, svaka bi žena morala svaki dan kuvat, prat, čuvat dicu, drugo i ne bi mogla radit, pa bi čovik sam moro radit i zarađivat za život. A ovako u zajednici se više zaradilo, a gledalo se kupit štogod zemlje, josaga jel kaku mašinu.

Bilo je i ratni godina, pa ako je koji muškarac poginio, el umro svi članovi porodice su se lipo odnosili prema udovici i nisu je odbacili, već su joj pomagali da se dica izvedu na put. Kad otac i mater ostare sinovi su ji dodvorili i saranili, pa su onda podilili zemlju i sve što su imali, josag i mašine i razdvojili se braća, jel su sad već i oni imali veliku dicu, pa su tako počele nove porodice. Ode bi spomenila pripovitku o dvi porodice. Jedni su imali sedam dice, a drugi jednog sina. Bili su podjednakog imovinskog stanja, i jedni i drugi, nit priviše troše, nit priviše šporuju. Ovoj prvoj prolaze dani u veselju sa svoji sedam dice, a i zna se da se žena kod svakog porođaja podmladi. A ova druga, samo pazi i mazi sina jedinka, dok jedared nezadovoljan ode od kuće, pa se više nije ni vratio da ji pogleda kako su. Što nakupe novaca sve njim ode na nadnicu kad nisu mogli radit, a oni prvi rade svi veseli a i imanje njim dobro napriduje.

Sad je sve drugačije. Sve je fala Bogu uznapridovalo. Istina, salaši se ruše i nestaju a kuće se prave velike i na sprat, a i salaši što su ostali imadu struju, vodu i kupatilo, telefon, TV i kompjutere. Sve se radi mašinski, ručno se malo radi, a opet je svit nezadovoljan. Slabo trpe jedni druge. Ima mladi koji čim su punolitni odu od svoji roditelja, pa žive sami ko podstanari brez životnog iskustva. Nikad skoro ni ne kuvaje, već idu na brzinu šta stignu. Moraje raspoređivat ono malo novaca na sto strana, pa tako kroz život ništa i ne skupe. Kadgod se kazalo: složna braća nove kuće grade, a nesložna i stare prodaju, a sad je sve više ovi drugi. Dica provode vrime u obdaništu, stari u staračkom domu, mlađi na poslu, i tako žive život razdvojeni, pa skoro da više ni ne podnose jedni druge. Mladi krive starije a stariji se žale da ji mladi ne slušaje, a to je zato što su uvik bili obaško, nisu bili svi zajedno u porodici. Sad imamo sve kućne aparate, veš mašine, pa mašinu za pranje sudi, električne šporelje, mikrotalasne peći, kojikake sickalice i miksere na struju, pa se samo pripuši puce, a poso iđe sam. Da sad naši preci ustanu i vide sve ovo bome bi se začudili. Ali, nisu oni krivi što su živili u to teško vrime. A mi, budimo njim zafalni, jel oni su one pustare pritvorili u vake plodne njive.

Ne triba se stidit naši pridaka ni našeg bunjevačkog imena, ni divana. Sačuvajmo naše lipe običaje koje smo od nji primili. Mladi nemojte bit nezadovoljni, kad vam je teško, sitite se da je bilo gore.

Ana. V. Kortmiš

IAKO IMA SAMO 17 GODINA, LAURA MAKAREV JE TUŠTA PUTI OBUKLA BUNJEVAČKU NOŠNJU

MLADOST OBUČENA U BUNJEVAČKU NOŠNJU



Laura Makarev sa „Kraljicama"

Jednog decembarskog poslipodneva pokucala sam na vrata KUD-a „Bunjevka" i zatekla tamo Katu, Ivicu, Daču, Ljubicu i Lauru, divojku zbog koje sam svratila. Svi su oni štogod radili, prisnimavali materijal sa Festivala bunjevačkog stvaralaštva, spremali i dogovarali se oko Božićne izložbe.

Bila je mala kad je došla u „Bunjevku"

Laura Makarev uči za frizerku, a svoje slobodno vrime provodi u KUD-u „Bunjevka". Moja sagovornica je u „Bunjevku" došla 2000-te godine. O tom svom putu pripovida: **Prvo što sam igrala bila je „Igrala bi dere". Bunjevačku nošnju obukla sam 2001. godine za „Dužijancu". Sićam se, bilo nas je 80 cura i sve smo bile obučene u bili šling.** Laura nastavlja da pripovida kako je 2003. godine prvi put bila „Kraljica". **Nas osam cura išle smo prvo u crkvu a posli smo ulazile u kuće i pivale kraljičke pisme. Kad smo ušle u avliju bili su tamo domaćini, al su svratile i komšije. Dobili smo čokolade, jabuka, pomorandže i ako se dobro sićam bilo je i novaca. Posli tog smo došle u „Bunjevku" i podilile međusobno to što smo dobile.**

Sad ona oblači „Kraljice"

Sagovornica zatim nastavlja: **Igrala sam sve do 2006-te godine folklor, a onda počinje za mene štogod novo i zdravo lipo, kad počimam oblačit „Kraljice". Za jednu curu da se obuče u „Kraljicu" triba dosta vrimena i spretnosti. Curice moraje obavezno imat dugačke kose koje se upletu mokre, pa kad se osuše onda se raspletu da budnu ko vile.** Laura nastavlja da pripovida šta sve triba obuć na „Kraljicu" i kojim redoslidom. **Prvo košulja, turnir, prva podsuknja koja se podveže, pa onda druga podsuknja, pa treća. Onda dolazi na red prusluk bili šlingovani el svileni, slideća na redu je bila šlingana suknja, posli keceljac i na kraju ukrasna mašna zvana igrač. Imaje „Kraljice" i ukrasne kape el krune. Kadgod su kape bile pokrivene živim cvićom, u novije vrime cviće se pravi od materijala. Na kapi je važno da budne ogledalce mož i sveta sličica i mali križić,** zaključila je Laura.

I bećarce voli Laura

Nastavila je Laura i dalje s onim što zdravo voli, a to je čitanje bećaraca na Opštinskim i zonskim smotrama običaja i tradicije, zatim na Republičkoj smotri u „besedništvu" bila je uspišna. **Na manifestaciji „Zlatne ruke Srbije" u Smederevu osvojila sam drugo misto,** kaže za „Bunjevačke novine" Laura. U pozorišnoj pridstavi „Bunjevački svatovi" Laura ima glavnu ulogu, glumi snašu Jagicu. Sagovornica za kraj kaže da se želi bavit kulturom i ostat još dugo u KUD-u „Bunjevka", di joj i brat i sestra igraje folklor.

Ova pripovitka je dokaz da mladi mogu nać sebe u onom u čemu će uživat. Laura Makarev sa svoji 17 godina uživa u životu i radi ono što voli. **M. H.**

NUZ REKET I BILU LOPTICU PUNE RUKE I DUŠA

„MESEČINA" OBASJALA DICU



Deže Kiš i Joso Šebešćen s omladinom „Mesečine"

Pedagog u penziji, Kiš Deže, koji je radni vik odradio u „MEŠC"-u, upozno je ponašanje omladine i zna kako dica znadu zastranit ako ji niko ne usmirava. Zato je rišio pomoć dicama, tako što je osnovo sekciju „Mesečina", koja funkcioniše u prostorijama Kluba novinara 21. Cilj je bio da se dica odvoje od sokaka i da to bude vid borbe protiv droge i malolitničke delikvencije. Prija dvi godine su počela druženja petkom, od osam sati do ponoći. Ispočetka su dolazila samo dica i omladina koja nema mogućnosti izlazit u kafiće. Organizatorima je čast što su se pridružila i druga dica, mada bi možda mogli i na bolja mista izlazit. Svatili su da se tu u miru i tišini mogu rekreirat i družit, brez tuče, svađe, alkohola i droge.

Ovo je bio uvod u pripovitku kako se poniki ljudi paštre da svako dite nađe svoje misto u životu.



Joso Šebešćen

Druženje s tenisom nuz mašćom kruva

Joso Šebešćen (54) je otpravnik na subotičkoj autobuskoj stanici. Tu na tom mistu sam i bilužila pripovitku. Moj sagovornik se bavi stonim tenisom priko 30 godina. U „Spartaku" trenira početnike 10 godina i pomoćnik je glavnog trenera Bele Mesaroša. Josina pripovitka izgleda vako: **Bio sam dite kad sam počo sa stonim tenisom. Onda ko što često biva, život me odno malko na drugu stranu. Porodične obaveze okupiraje čovika, al zato tenis me dočeko.** Zatim sagovornik nastavlja: **Bio sam komesar Open lige dok je bio pridsidnik pokojni Kiš Jožef. U međuvrimenu sam išo na radničko sportske igre sa „Subotica-transom". Onda 2005. godine počinje „Mesečina" da okuplja mlade od osnovne pa sve do sridnje škule. Na pridlog SOFKE i glavnog trenera, gospodina Mesaroša, počo sam da treniram s dicom koja su dolazila u „Mesečinu". Kad dođu napravim ekipe, spiskove i onda počinje takmičenje. Budne i tombole, kolača, odiće, sokova. Fala sponzorima što nam pomažu. Al pravi specijalitet za svu dicu je mašćom namazan kruv, posut sitnom paprikom,** kaže sagovornik. Imala sam prilike da se malko družim s tom dicom i idem mašćom namazan kruv, i stvarno je bio dobar.

Proširio se klub „Mesečina"

Sigraje se dica, nastavlja Joso**, i stonog fudbala, domina, pikada. Ponosan sam što smo u Beogradu dobili pristižnu nagradu ko najbolja nevladina organizacija, a glavni sponzor je BCIF iz Engleske. Otvorena je „Mesečina" na više mista npr. u Crvenom krstu, u škulama „Kizur Ištvan", „Jovan Mikić", zatim Bajši. Otvoren je i nedavno pod okriljem američkog kutka klub „Mesečina" u biblioteki, al triba da rade bar šest miseci da se mož registrovat,** kazo je Joso.

I tako Joso Šebešćen svoje slobodno vrime posvećiva stonom tenisu i dicama u želji da ne krenu stranputicom. Nada se Joso da će se bar još dvadeset godina bavit stonim tenisom, i tako imat pune ruke i dušu, jel kaže to je za njega zadovoljstvo, zabava i odušak. To su sati kad se sve brige zaborave. Nediljno triput trenira dicu u „Spartaku". To je početnička obuka i od te dice će biti i šampiona. Dotleg će gospodin Šebešćen isprać će i dočekivat autobuse, a kad je slobodan zna se, tenis i dica koja ga čekaje željna sigre i malo pažnje.

M. H.

NAJBOLJA SLADA – GURABLICE



Primenite i vi naš recept, uživajte u sladi i čitanju „Bunjevački novina".

Kadgod nije ko danas bilo keksova, čokolada i ostali slada. Danas, kad zaželimo štogod slatko, odemo u dućan i izbiramo, što bi kazli, šta nam srce želi. A kadgod, slada je bila velika stvar u svakoj kući. Znali su se dani u nedilji kad se ona pekla. Šporovalo se skoro u svim kućama, i ni se vardo novac na sve i svašta. U tom i takom vrimenu visoko misto na piedestalu slada zauzimale su gurablice. Cigurno je draž bila i sotim veća što se nisu mogle baš oma ist, već moraje malko i odstojat, da odvugnu, pa ji je milina isti.

GURABLICE

Potribno je:
20 deka masti,
15 deka šećera
50 deka brašna
2 žumanjca prisna
2 izmrvljena kuvana žumanjca,
1 prašak za pecivo
1 vanilin šećer,
malo natrenicane limunove kore,
sok od jedno limuna i
4 kašike mlika

NAČIN PRIPRAVLJANJA:

Zakuvat tisto i razvit ga, a zatim modlama vadit gubarlice i ređat u tepciju. Umutit čvrsto 2 biljanca i na svaku gurablicu mećat po malo, a na biljance metnit nesickani ora, pomišani s šećerom

Peći na tijoj vatri.

Prijatno Vam bilo!

SVECI POSLI BOŽIĆA

Bogoljavljenje je 6. januara. To je dan kad se Bog objavijo svem svitu, svim narodima i oni poganima. Još u starom zavitu proroci su najavili da će se rodit nebeski Kralj, spasitelj svita, koji će spasit svit od grija. Na dalekom Istoku, ljudi naučnjaci, koji su proučavali zvizde, primetili su jednu zvizdu koja je bila drugačijeg sjaja od svi drugi zvizda, a i bila je malo niže od drugi. Tako su tri čovika, što se kod nas kaže tri Kralja, al oni nisu bili nikaki kraljovi, samo naučnjaci što je u kadgodašnje vrime bilo malo učeni ljudi. To su bili Gašpar, Melkijor i Boldižar, oni su se zvali mudraci, pa su krenili da vide šta se to trevilo i di se rodijo novi Kralj. Uzeli su poklone: zlato, tamjan i smirnu. To je bio zdravo dugačak, težak i naporan put. U nepoznatu zemlju išli su na devama, koje su mogle dugo izdržat brez rane i vode kroz pustinju. U to vrime je kralj Herod vlado Jerusalemom. Njegova kraljevina je bila Judeja, Samarija, Galileja. Tri mudraca su se raspitivali u Jerusalemu di se rodijo novi kralj. Kad je kralj Herod to čuvo zdravo se uznemirijo a i poplašijo da neće on više bit kralj, pa je kazo mudracima kad ga nađu da mu jave di se rodijo, pa će on ić da mu se pokloni. Zvizda kojoj su mudraci vidili izlazak išla je isprid nji i tačno ji dovela u Betlehem i zaustavila se di se Isus rodijo. Oni su se Isusu poklonili i dali mu darove. U snu su bili upućeni da se ne vraćaje istim putom u svoju zemlju. A svetom Josipu anđo u snu javi da s Marijom i Isusom biži u Egipat. Kad je kralj Herod vidijo da su ga mudraci privarili zdravo se rasrdio, pa je poslo vojsku u Betlehem da poubijaju svu mušku dicu od dvi godine pa na niže, jel je mislijo da će tako ubit Isusa.

Obraćanje svetog Pavla se slavi 25. januara. On je počo progonit kršćane pa je na putu u Damask doživijo viđenje. Vidio je veliku svitlost, pao je s konja i čuvo glas: **Savle, Savle zašto me progoniš?** A Savle pita: **Ko si ti?** I čuje glas da kaže: **Ja sam Isus, koga ti progoniš, i od sad ćeš se zvat Pavle.** I tako se on obratio i posto apostol koji je i umro za Isusa.

Svićnica je 2. februara. To je dan kad se navršilo šest nedilja od rođenja Isusovog. Ko svaka žena kad se završe babine, Marija i Josip su išli u crkvu s malim Isusom. Oni su bili siromašna čeljad. Bili su obučeni ko i drugi siroti seljaci. Nisu bili iskićeni zlatom ni srebrom, al ipak starac Šimun je pripozno da vidi spasitelja svita, a Blaženoj divici Mariji je kazo da će i njezinu dušu mač probost, a mislio je na Isusovu smrt. Isto tako se u crkvi našla jedna proročica Ana. Kad je vidila Isusa falila je Boga i svima razglasila da je došo otkupitelj koga su iščekivali.

Ana V. Kortmiš



Tri kralja

KLUB DIZAČA TEGOVA „SPARTAK"

USKORO 60-TI ROĐENDAN

Mihalj Pece, Saša Orovec, Atila Kovač, Miloš Knežević, Čaba Nađ, Tivadar Kajdoči, Timea Kasiba, Dejan Peić Tukuljac, Silvester Nađ, Ervin Krožnjik, Viktor Pijuković, Tamaš Kajdoči, Danijel Dobrić, Nemanja Maksimović, Darko Kolar… su imena koja se u svitu sporta sve češće spominju, a njeva zajednička dodirna tačka jeste dizanje tegova i KDT „Spartak".

Ali, da se mi vratimo na sam početak. U ovom klubu sa ovim takmičarima rade treneri **Stipan i Saša Vert.** Oni zajedničkim snagama podučavaje mlade dizače tegova u pionirskoj, mlađoj juniorskoj, juniorskoj i seniorskoj konkurenciji.

Stipan Vert na „vrata sporta" je ušo davno. Od 1961. godine se počo takmičit, 1963. godine je posto juniorski prvak Jugoslavije,

– U to vrime vojska je trajala dvi godine. Zafaljujuć klubu sam posli 6 miseci služenja vojske, pribačen u sportsku četu u Beogradu, di sam bio do kraja odsluženja vojske. Po povratku kući osićo sam se dužnim prema „Spartaku". Onda je i pala odluka o mom pozivu ko treneru dizača tegova. Od 1972. godine počo sam da radim ko trener juniorske ekipe – pripovida Stipan Vert.

Dugo ste u klubu, kako je sad stanje?

– U zadnje dvi-tri godine „Spartak" ima kvalitetne dizače, tako da slobodno možem kasti da u staroj Jugoslaviji nisu bili tako kvalitetni. A prvaci su bili davne 1976. godine. Sad je jača ekipa i mislim da je ovaki sastav teško nać i spojit. Imamo 4-5 takmičara koji imaju velike rezultate od 185 kg u izbačaju, trzaj od 130-155 kg. Nuz redovan rad i nigovanje do sad postignuti rezultata i njevo poboljšanje mislim da možmo daleko dogurat. Ono što bi tio napomenit, a jako mi je drago zbog tog, jeste upravo podatak da od kad sam u klubu svi koje sam učio su u izašli na pravi put. Da li su završili fakultet ili se zaposlili, ženili…to je svedno, ali je bitno da su se izborili za sebe i nisu na ulici.

Koliko su dica zainteresovana za dizanje tegova?

– Mi uvik primamo nove članove. Najčešće dolaze od 10 - 12 godina, oni se uglavnom i zadrže. Riđe nam se zadrže prispili sridnjoškulci. Uglavnom su ode dok ne završe škule, a kad krenu dalje, el na studiranje el se zaposle, onda polako napuštaju dizanje tegova. Ovog puta, stanje je ništa drugčije i možem vam kazat da imamo dosta takmičara. Sad imamo i one prave seniore ko što su Nađ, Peić Tukuljac, Maksimović, Piuković. Ponosni smo i na to da u našoj ekipi imamo i Timeu Kasiba koja je stvarno vridna divojka, a koja takođe ima lipe rezultate.



Nastavljen šampionski niz – subotički dizači tegova

Kako je stanje u Srbiji što se tiče dizanja tegova?

– Savez Srbije za dizanje tegova ima 32 registrovana kluba pošto su registrovani i klubovi vižbe snage. Od 32, 14 klubova su registrovani ko dizači, a od tog 12 radi (niki imaju manje, niki više uspeha). Šest ekipa je u takmičarskoj ligi i svi su bili u finalu. Unazad gledano, ovo je 9 titula koja je osvojena. Prvaci države smo od 1998 sa ovom je 8 titula (2000-2001 nismo bili).

Dakle, u juniorskoj i seniorskoj konkurenciji takmičari KDT „Spartaka" u toku 2007. godine osvojili su 27 zlatni, 5 srebrni i 5 bronzani medalja. Triba naglasit da je na pojedinačnom Prvenstvu sveta za juniore takmičar Mihalj Pece zauzo 14. misto u disciplini Trzaj, a 17 misto u Olimpijskom biatlonu. U ekipnoj konkurenciji ekipa „Spartaka je i ove godine osvojila titulu državnog prvaka po deveti put u istoriji kluba. Na kupu Subotice „naši" momci su osvojili prvo misto. Takođe su uzeli učešće i na međunarodnim turnirima i osvojili dva prva i dva druga mista.

Mislim da bi tribali naglasit i podatak da su toku prošle godine upravo subotički dizači tegova postavili 32 nova rekorda Republike Srbije i to 30 u juniorskoj i 2 u seniorskoj konkurenciji. Med njima triba posebno istaknit rekorde koji je u seniorskoj konkurenciji postavio Silvester Nađ, ko i rekorde u juniorskoj konkurenciji koje su postavili Mihalj Pece, Miloš Knežević i Timea Kasiba.

Planovi za budućnost?

– Pored redovni treninga i uvik primanja novi članova, ove godine imamo i viši cilj. Pripremamo se za nova takmičenja, jel mislimo da je upravo ova 2008. naša godina. Tili bi da osvojimo 10 titulu i da bi to upravo bio poklon za 60 godina postojanja kluba.

Po postignutim rezultatima iz prošle godine na nedavno održanom proglašenju najbolji sportista Subotice „Sportista godine 2007" KDT Spartak je zauzeo treće misto na listi NAJBOLJI KOLEKTIVI. A što se tiče pojedinaca – dizača tegova, oni su bili najmasovniji na listi. U seniorskoj konkurenciji na 5. mistu se našo SILVESTER NAĐ, 7. DEJAN PEIĆ TUKULJAC, na 8. MIHALJ PECE. U konkurenciji pionira 2. misto pripalo je TIVADARU KAJDOČIJU, a 4. TIMEI KASIBA.

„Spartak" je takođe dobio još jedno priznanje i to ko najbolji sportiski kolektiv. I ovog puta zauzeli su treće misto, a medalju su dobili na proglašenju najbolji sportista – Medalja „Lajoša Vermeša".

Livia Tričko Stantić

GLOBALNA I PARCIJALNA METODA UČENJA

KAKO UČITI VELIKE LEKCIJE, A KAKO MALE

Učenici različito uče. Neko pročita lekciju dva tri puta i to mu je dovoljno. Neko već u školi shvati i zapamti gradivo pa mu kod kuće treba malo vremena da ponovi, presliša se i tako utvrdi gradivo. Sve zavisi od učenikovih sposobnosti, individualnih razlika, interesovanja i volje za učenjem

Kada se radi o načinu učenja većina učenika koristi tzv. parcijalnu metodu, odnosno, deli gradivo na više manjih delova, pa uče deo po deo. To je dobar način učenja kada se radi o obimnijem i težem gradivu ali pod uslovom da se ta podela vrši na pravilan način. Ovo zbog toga, što učeći parcijalnom metodom učenik često nije u stanju da poveže delove gradiva u jednu celinu, što se naročito dešava kod učenja pesmica. Većina učenika naime uči strofu po strofu i na kraju obično ne uspeva da ih poveže u celinu, odnosno, zaborave redosled. Tako jedan učenik kaže: **„Učim strofu po strofu i često kad naučim poslednju ne mogu da se setim prve”.** Nažalost, ima i takvih učenika koji uče pesmicu red po red ili ako se radi o obimnijem gradivu dele ga po stranicama ili još gore, po broju redova.



Važno je rano naučit kako triba učit

Međutim, obimno gradivo je najbolje učiti kombinovanjem obe ove metode učenja, i globalne i parcijalne, i to tako što prvo treba pročitati gradivo u celini nekoliko puta dok se ne shvati suština a zatim se lekcija deli na nekoliko smisaonih celina a ne po stranicama ili redovima. Zatim se uči deo po deo ali tako da se tokom učenja povezuju delovi u celini.

Obimno gradivo je najbolje učiti kombinovanjem obe ove metode učenja, i globalne i parcijalne, i to tako što prvo treba pročitati gradivo u celini nekoliko puta dok se ne shvati suština a zatim se lekcija deli na nekoliko smisaonih celina a ne po stranicama ili redovima. Zatim se uči deo po deo ali tako da se tokom učenja povezuju delovi u celini.

Prema tome, svako veće i teže gradivo treba podeliti na smisaone celine, zatim učiti deo po deo da bi na kraju uvežbali gradivo u celini.

čitanje celog gradiva dok se ne shvati smisao, zatim podela po smislu a ne po redovima ili stranicama, učiti deo po deo povezujući ih pri tom postepeno jedno sa drugim, i na kraju uvežbati gradivo u celini glasnim preslišavanjem.

To znači kada se donekle nauči i shvati prvi deo prelazi se i povezuje sa drugim delom, zatim oba dela sa trećim, pa se na kraju sve zajedno ponovi i utvrdi preslišavanjem. Pri tom je važno da se ne **preuči** svaki deo, jer se onda teže prelazi na sledeći, tek na kraju to treba učiniti.

Na sličan način se uče i pesmice. Kada se nauči prva strofa prelazi se na drugu i obe se zajedno ponavljaju, zatim na treću pa se opet sve tri zajedno ponove i tako do kraja. Tada se neće desiti da učenik zaboravi redosled, jer je učeći pesmicu na ovaj način utvrdio i zapamtio redosled.

Prema tome, svako veće i teže gradivo treba podeliti na smisaone celine, zatim učiti deo po deo da bi na kraju uvežbali gradivo u celini.

Naravno, kada se radi o kraćem i lakšem gradivu nije potrebno deliti ga na manje delove nego se uči u celini, odnosno, globalnom metodom. Ali kod svakog obimnijeg i težeg gradiva treba koristiti kombinovanu metodu, odnosno i globalnu i parcijalnu i to ovim redosledom: **čitanje celog gradiva dok se ne shvati smisao, zatim podela po smislu a ne po redovima ili stranicama, učiti deo po deo povezujući ih pri tom postepeno jedno sa drugim, i na kraju uvežbati gradivo u celini glasnim preslišavanjem.**

Desa Kujundžić

DAMIR SEKULIĆ IZ TAVANKUTA IMA VELIKE PLANOVE ZA SVOJU BUDUĆNOST

BUNJEVAČKE SU ZAKON

Osim što redovno čita Bunjevačke novine, Damir ima puno intresovanja. Oslikava uskršnja jaja, sviće i kandila, pravi slike od slame, pravi Betlem u sobi za svaki Božić, a ima plan i otvorit Bunjevački muzej

Par dana prija Božića u našu redakciju je došo Damir Sekulić, i kaže kako pravi godinama kod kuće u Tavankutu betlem, pa ako oću da odem i to zabilužim. Ta di ne bi očla, novinarska radoznalost jača je, valdar, i od dičije.

Taman je pao prvi snig od te godine, lipo pokrio put, pa sam se s taksijom do Tavankuta više klizala neg vozala. Čerez rđavog vrimena, ona sam se latila one stare narodne, bolje pitat neg skitat, i tu u centru sela oma pitala svit, nako pravo varoški, di je ta i ta adresa. Čeljad me gleda, vide, ova baš nije odaleg, pa jedan od nji kaže: **Ne znam ja Vama tako kazati di je adresa, već mi kažite koga tražite**. Kako je naš Damir momak od 19 godina, nisu znali za njeg, već pitaje za ime baće. I dok smo tako nastavili potragu za atresom, pomislim kako zacigurno ona pisma „Tavankute, moje selo malo" nije tačna, jel se borame on lipo raširio na sve strane.

Naš domaćin Damir čeko me je spreman, sprovo u dno avlije di je salaš od njegovog pradide Blaže. A kad je otvorio vrata od čiste sobe zdravo sam se začudila, prvo kad sam vidila da je slama razastrta po ciloj sobi, kojoj se i pri slabašnoj letrici vidila njezina prilipa zlatna boja, a miris se teško mož opisat. A onda, u ćošku sobe velik betlem. Figurice malog Isusa, Divice Marije, Josipa, brda, maovine, trave, ograde, ta sve je tu.

Ne moram ni kasti da me to oma podsitilo na onaj koji sam s divljenjom ko dite gledala svake godine u Staroj crkvi.

I tako, sidimo Damir i ja na slami i divanimo od betlema i još kojčega.

Pitam ga odkaleg mu ideja da vako štogod napravi i od kad to radi: **Mamina tetka bila je časna sestra i kad god bi dolazila kod nas uvik mi je donosila figurice, koje sam prvo skupljo, a posli kad ji je bilo više počo sam pravit betlem, svake godine sve veći. Počo sam ga pravit u drugom razredu osnovne škule, i od onda svake godine. Sad sam se već isprakso i lako mi iđe.**

Pored betlema metnio je bebe obučene u bunjevačku nošnju lipo aranžirano s podikojim starim eksponatom iz naše tradicije.



Damir Sekulić porid opravljenog betlema

Vidim ogradica oko betlema opravljena je od štapića od sladoleda: **A, jako volim ist sladoled, a jeto i za ovo mi je dobro došo,** kroz smij kaže mladi domaćin.

Naš Damir završio je sridnju škulu za kompjutersko konstruisanje, i ko najviše mladi traži poso. Kaže, u škuli mu je smetalo što nisu smili divanit bunjevački, jel bi ji drugovi oma ismijavali. A i žavo mu što nije bio te sriće ko naši današnji đaci da ga mož u škuli učit.

Slobodno virime, kojeg imam puno, provodim u BKC-u Tavankut. Uslovi za rad postali su vrimenom bolji, sad nam je i sala ugrijana, pa se nas 30 mladi i mala grupa od 20 dice lipo družimo. Volim sve igre, al bunjevačke su mi najdraže. Imam ja, znate, još jedan hobi – to je je pravljenje slika od slame, i učestvovo sam u svim kolonijama BKC-a. Onda i za Uskrs šaram jaja, al to Vam nemam pokasti, sva sam prodo. Nuz to pravim i oslikavam i kandila i sviće, al i njeva je ista sudbina, kogod i od jaja.

Ima Damir i sestru Ružicu, koja iđe u drugi razred sridnje škule, al nju ovo što on voli baš zdravo ne interesira.

Namira mi je i da otvorim muzej bunjevački stari eksponata ode u komari nuz salaš. Skupljam ji već par godina po selu, tako što mi da stari svit ako njim ne triba. Čuvam tradiciju i mislim da bi bilo lipo kad bi ljudi mogli vidit kako se kadgod živilo, iz čega se ilo, kako se nosilo.

Divanili smo i o „Bunjevačkim novinama", pa sam ga pitala jel ji čita i kako mu se sviđaje:

Meni je u njima sve dobro, pročitam sve tekstove. Ne bi u njima ništa minjo, samo nastavite tako. Ma, što bi mi mladi kazli – Bunjevačke su zakon!

E, na ovo smo se obadvoje nasmijali, a na ispraćaju mi je još pokazo stari ambar od drveta u kojem se kadgod čuvalo žito. On tu stoji više od sto godina, još od kad ga je metnio pradida Blaža.

Iako je bilo ladno, ugrijala me i oraspoložila ova lipa pripovitka s Damirom. Mladim čovikom, koji je svestan svojeg porikla i što je još lipše, ponosi s njime.

Dok sam se sankala u taksiju do Varoši, pomislila sam, kako će ovaj ambiciozni deran za godinu dvi cigurno bit popularan u Tavankutu, pa će Tavankućani, ako ga kogod traži oma znat kasti di stoji.

S. K. O.

Piše: dr Andrija Peić Tukuljac

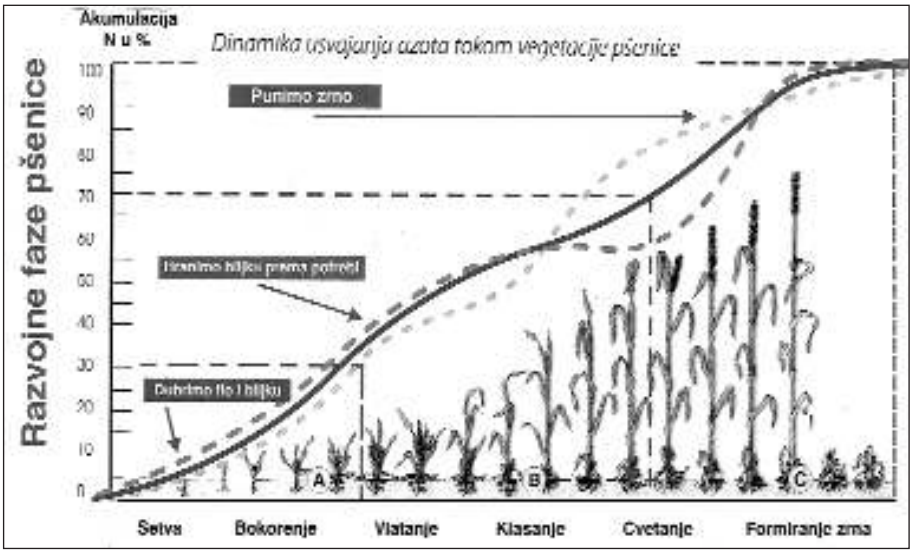
IZRANA PŠENICE



Tokom jeseni bili su nepovoljni agroekološki uslovi za sitvu pšenice. Zemljište je bilo suvo pa su se morali upotribit kembridž valjki i druga oruđa za pripremu zemljišta za sitvu. Značajan dio površina sijan je u monokulturi, di je omogućena lakša priprema zemljišta zbog očuvane vlage ugarenjom strništa. Na tim parcelama došlo je do intenzivnog napada žitnog bauljara i do oštećenja pšenice. Veliki dio poljoprivrednika čeko je da padne kiša, al one su pale 22. i 23. oktobra oko 50 litara po m^3, što je onemogućilo ulaženje u parcele i obavljanje sitve u optimalnom roku. Digod oko 20% površina pšenice posijano je van optimalnog roka i nalazi se u fazi nicanja tj. jednog lista. Zafaljujuć snigu koji je pao virovatno neće doć do izmrzavanja ove pšenice, ukoliko se snig ne otopi. Za izranu pšenice najvažniji je azot i fosfor. Fosfor je značajan jel obezbiđiva razvoj korenovog sistema i formiranje skroba u čvoru bokorenja te lakše prezimljavanje, ko i razvoj generativni organa. Ne kreću se u zemljištu, pa ga pri osnovnoj obradi triba unet u cio oranični sloj. Azot utiče na razvoj stabla, obrazovanje lisne površine, na kvalitet proizvoda a često prisudno utiče na prinos.

Sa prinosom od 5 tona zrna i odgovarajuće količine slame pšenica iz zemljišta uzme oko 120 kg azota, oko 80 kg fosfora i oko 180 kg kalijuma. Kako se kalijum nalazi dovoljno u zemljištu a isti nije posebno bitan u proizvodnji pšenice, triba obezbidit azot i fosfor u izrani.

Sa osnovnim đubrenjom pšenici triba obezbidit 40 do 50 kg azota po ha dok se ne okonča bokorenje, a priostalu potribu u azotu obezbidit u prihrani. Sa osnovnim đubrenjom triba unet oko 350 kg NPK đubriva 8:24:16 po ha čime se obezbiđiva potribna količina fosfora za cio vegetacioni period.



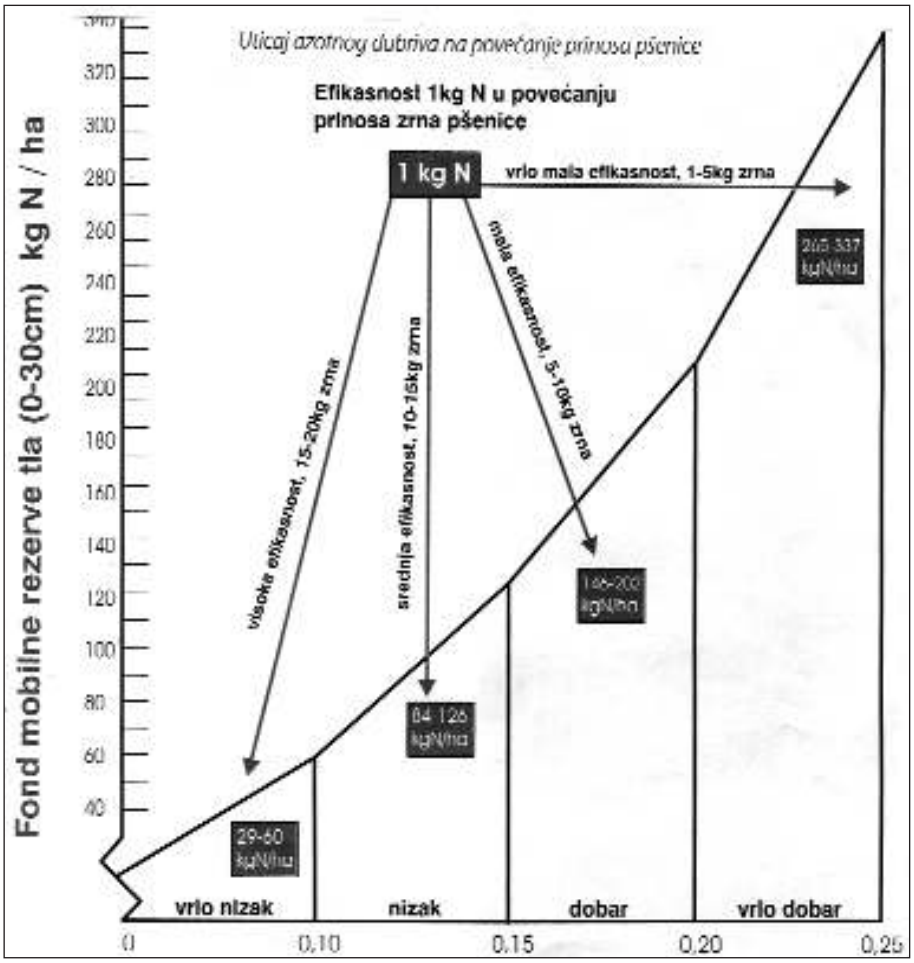
Efikasnost azota

Efikasnost azota na prinos kod pšenice zavisi od sadržaja azota u zemljištu. Ukoliko u zemljištu ima mobilnog azota 29 do 60 kg po ha, jedan kg azota povećava prinos pšenice za 15 do 20 kg. Ukoliko je sadržaj azota u zemljištu izmed 84 i 126 kg po ha jedan kg azota povećava prinos za 10 do 15 kg zrna pšenice. Sa povećanjom sadržaja pristupačnog azota u zemljištu umanjiva se efikasnost azota unošenjom priko đubriva. Prema tom, ukoliko je sadržaj nitratnog azota visok, što se utvrđiva N-min metodom umanjiva se potriba unošenja azota đubrivom.

Dinamika usvajanja azota tokom vegetacije pšenice

U cilju ravnomirnog razvoja pšenice, ona mora imat dosta azota tokom

čitave vegetacije. U fazi razvoja jednog lista utroši 5 kg u fazi dva lista 10 kg po ha, zaključno sa bokorenjom oko 40 do 45 kg/ha, od vlatanja do cvatanja 70 do 90 kg/ha, u fazi formiranja zrna 40 do 60 kg/ha azota po ha. Ukupno u toku vegetacije, pšenica utroši oko 150 do 190 kg azota po ha. Sl. 2.



Koja đubriva koristit i kad

Za izranu pšenice azotom koriste se azotna đubriva Urea AN i KAN pri čemu je vrijednost azota u sva tri jedinjenja ista, imaju istu vrijednost u formiranju prinosa pšenice.

Urea sadrži 46% azota u amidnom obliku. Osnovna karakteristika je teško ispiranje, te se prirana ovim đubrivom mož obavit već početkom februara kad se u usiv mož ući brez gaženja i kad su dnevne temperature vazduva odgovarajuće. Pod uticajom amonijačni bakterija amidni oblik azota prilazi u amonijačni pri temperaturi od 8°C, koji biljka dilomično koristi a pod uticajom nitrifikacioni bakterija amonijačni azot prilazi u nitratni, a to je oblik koji biljke najlakše usvajaje.

AN sadrži 33.5% azota od čega je polak u amonijačnom a polak u nitratnom obliku. Pošto se nitratni oblik azota u uslovima veći količina padavina ispira, AN triba koristit pri krećanju vegetacije, da bi ga pri krećanju sa vodama iskoristio korenov sistem pšenice. Jedna od osnovni karakteristika AN-a je njegovo brzo dilovanje. Zbog toga blidilo usiva koje se u proliće mož zapazit na mnogim površinama, sanirat će se upotribom ovog hraniva.

KAN sadrži 27% azota u amonijačnom i nitratnom obliku pa se koristi istovrimeno kad i AN, ukoliko se isti ne koristi. Pošto sadrži izvesnu količinu kalcijumkarbonata njegova primena se priporučiva na kiselim zemljištima.

Količina đubriva i vrime prirane

N-min metodom utvrđiva se trenutni sadržaj azota u zemljištu i ukoliko on iznosi 80 kg po ha, onda je za prinos od 5 tona pšenice po ha preko mineralnog đubriva potribno unet još 50 kg čistog azota.

Tokom vegetacije preporučivaje se dvi prirane pšenice. U prvoj prirani potribno je unet do 60 kg azota, da ne bi došlo do negativnog dilovanja amonijaka na biljke, a priostalu količinu tokom druge prirane. Kako se usivi nalaze u različitim fazama razvoja, nakon zimskog mirovanja prija svega triba priraniti pšenicu koja je najrazvijenija jel je ona utrošila azot. Prirana se obavlja po priloženoj šemi.

Zavisno od vrimenski prilika izvršiće se opridiljenje koje će đubrivo koristit za priranu. Ukoliko ima dovoljno vlage u martu najbolje je koristit AN. Ukoliko se predviđa suša u tom slučaju triba koristit ureu za prihranu tokom februara. U globalu se mož računat da je za prvu priranu potribno 120 do 130 kg uree el 200 do 220 kg AN-a. Drugu priranu izvršit zavisno od stanja useva.

Druga prirana se mož obavit i sa tečnim đubrivom – rastvorom uree. U slučaju nedostatka azota, fosfora i kalijuma u toku vegetacije pšenice, mogu se primenit kristalna đubriva u dopunskoj izrani u količini od 5 kg po ha. Na prvi pogled ovo je mala količina đubriva, al ona stimuliše korišćenje pristupačni raniva iz zemljišta, pa sotim utiče na povećanje prinosa.

Faza razvoja	Vrime prirane
Tri lista – bokorenja	Prvi put krajom februara drugi put krajom marta
Dva lista	Prvi put sridinom marta drugi put sridinom aprila
Jedan list	Prvi put krajom marta drugi put krajom aprila

Pogriške u izrani

Ne smi se kasnit sa prvom priranom azotom jel se propušća prilika da se poboljša gustina sklopa, poveća bokorenje a sotim i broj klasova. Bujni usivi se moraje priraniti sa manjim dozama đubriva da ne bi došlo kasnije do poliganja, primenjivajuć za 20% manju količinu azota u prirani.

Pravilna zimsko – prolićna izrana pšenice podrazumiva redovan prigled usiva uzorkovanje i utvrđivanje količine azota u zemljištu i biljkama. Na osnovu dobijeni rezultata vrši se izbor mineralnog đubriva i bira optimalni termin za priranu.

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: ***velemajstor Nikola Sedlak***

DOBAR ZAVRŠETAK NAPORNE GODINE

Misec decembar bio je uspišan za naše šahiste, zbog postignuti rezultata na ekipnim i pojedinačnim turnirima odigranim u Sloveniji i Hrvatskoj.

Prvo je, u Murskoj Soboti od 9. 12. pa do 15. 12. 2007. godine, odigrana Državna liga Slovenije, s 10 ekipa, di već po tradiciji vrlo uspišno, nastupaje i naši vrhunski šahisti. U ekipi „dr Milan Vidmar" iz Ljubljane na prvoj tabli igro je velemajstor Šolak Dragan i osvojio 5 poena iz devet partij,na drugoj velemajstor Kovačević Aleksandar,sa 6,5 iz devet u ekipi LŠK „Metalka Trgovina", na prvoj tabli Sedlak Nikola sa 5,5 iz devet i za ŠK „Nova Gorica" iz Nove Gorice, na prvoj tabli velemajstor Markuš Robert, koji je jedini igao slabije i osvojioi 3,5 poena iz devet partija. Ove godine ekipni prvak Slovenije postala je ekipa „Veplas Velenje" iz Ptuja sa 16 bodova i 37,5 poena, druga je bila vrlo mlada ekipa „Metalka Trgovina" iz Ljubljane, koju je pridvodio Sedlak Nikola, sa 14 bodova i

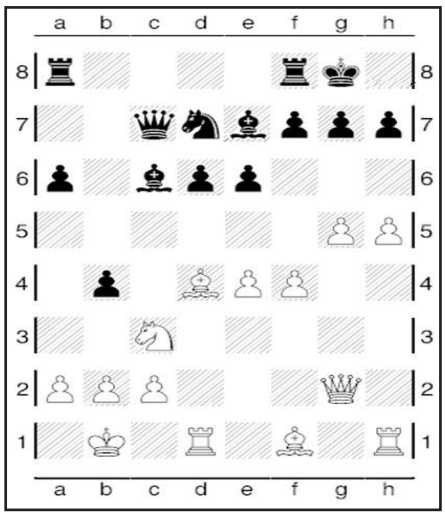


34,5 poena.Naredni dan po završetku lige, šahovski karavan se priselio u Zadar, jel se od 16. 12. pa do 22. 12. 2007 godine igrao tradicionalni Open, koji je poznat i ko međunarodno otvoreno prvenstvo Hrvatske. Okupila se elita hrvatskog šaha i po tradiciji jedan broj naši vrhunski velemajstora, privučenih dobrim uslovima i solidnim nagradnim fondom. Nakon odigrani devet kola, u vrlo jakoj konkurnciji 18 velemajstora od 50 učesnika, velemajstor Sedlak Nikola je sa 6,5 poena,podilio prvo misto sa bugarskim velemajstorom Delčev Aleksandrom, al je zbog ništa slabiji dodatni kriterijuma osvojio drugo misto. Prošlogodišnji pobidnik velemajstor Kovačević Aleksandor igro je također odlično i malo je falilo da ponovi rezultat, te je sa osvojeni 6 poena, osvojio treće misto. Isti broj poena imo je i velemajstor Miladinović Igor, koji je osvojio četvrto misto. Od velemajstora Popović Dušana, se više očekivalo jel sa osvojeni 5 poena, zauzo je sedamnajsto misto, dok su internacionalni majstor Stupavski Zdenko sa 3 poena i fide majstor Mihalj Miroslav sa 3,5 poena, u vrlo jakoj konkurenciji, postigli ono što su u postojećim okolnostima i mogli.

Odlučio sam vam prikazat svoju partju sa velemajstorom Kožul Zdenkom, bivšim prvakom Evrope, odigranoj na Ekipnom prvenstvu Slovenije,koja je i za oko lipa, jel je u kombinatornom stilu.

Sedlak Nikola - Kozul Zdenko
Državna liga 2007 (2), 2007

1.e4 c5 2.Sf3 Sc6 3.d4 cxd4 4.Sxd4 Sf6 5.Sc3 d6 6.Lg5 e6 7.Dd2 a6 8.0-0-0 Ld7 Ovo je omiljena varijanta Zdenka Kozula i vrlo uspišno je primenjiva. Smatra se za najvećeg eksperta u ovoj varijanti i ima mnogo efikasni pobida protiv igrača iz svitskog vrva. Iako sam znao da hrvatski velemajstor ima daleko više iskustva u ovoj poziciji ipak sam se odlučio da je igram, je nastaju veoma oštre pozicije što odgovara mojem stilu. **9.f3 Le7 10.Le3** Na prvi pogled ovaj potez izgleda ko gubitak tempa, al je ideja savim jasna a to je g4. Nedostatak u crnoj poziciji jeste lovac na d7 jer posli g4 - g5 skakač ne mož da iđe na prirodno polje d7. **10…0-0 11.g4 Sxd4 12.Lxd4 Lc6** Upravo crni pravi



misto svojem skakaču. **13.g5 Sd7 14.h4 b5 15.Kb1 Se5 16.Dg2 Dc7?** Smatram da je ovaj potez ozbiljna pogriška i da predstavlja gubitak vrimena, što je nedopustivo u ovako oštrim pozicijama. Pravilno je bilo b4 sa obostranim šansama. **17.f4 Sd7 18.h5 b4** Kasno. Nakon slidećeg poteza vidiće se da je crni zakasnio! **19.g6! h6** [U slučaju 19...bxc3 crni bi bio matiran nakon 20.gxh7+ Kxh7 21.Dxg7#] **20.Lc4!** Bili i poslidnju figuru uvodi u igru i vodi odlučujući napad ne brojeć materijal. **20…bxc3 21.gxf7+ Txf7 22.Lxe6** pritnja je Dg7 **22…Lf6 23.Thg1** sada preti Lf6 i Dg7. **23…Sc5 24.Lxc5 dxc5 25.Dg6** priti Df6 **25…Kf8 26.e5 Le8** [Ne bi valjalo ni 26...Ld8 zbog 27.Lxf7 Dxf7 28.Dxc6 sa lakim dobitkom.] **27.exf6 Txf6 28.Dh7! Txe6 29.Dh8+ Ke7 30.Txg7+** I crni se prido jel ostaje brez dame. U slučaju **30…Lf7** uslidilo bi **31.Txf7+ Kxf7 32.Dh7+ Kf8 33.Dxc7 1-0**.

Dragan Tovarišić: VELIKI GODIŠNJI HOROSKOP za 2008. LITO

Poštovana čeljadi, za virovat je da vam lito za nama ni po čemu nije bilo lako, i da se zdravo nadate da će vam novo bit štogod lakše. Nikima će tako i bit, al u globalu novo lito je pravo vrime za šporovanje i kontrolu odliva novaca i svi materijalni dobara. Šta se tiče zdravlja, uslov za zdrav život u 2008. god. generalno gledano je dijeta, post, odnosno kontrola i disciplina čula, a tribate ist šta više voća i povrća. Mož se još više divanit uopšteno, al virujem da vas više interesira kako vašem znaku i podznaku stoje zvizde.

OVAN: Ova godina tribala bi za vaš profesionalni plan bit izuzetno važna i produktivna, al će bit puna izazova i iskušenja, šta će vas samo dodatno motivisat, čerez tog šta volite akciju i borbu, pa će vaša upornost dobit na snagi i stabilnosti. Imaćete dosta energije i volje da se sa svim izazovima, iskušenjima i priprikama pozabavite na adekvatan način i postignete željeni uspih. Ipak, u prvoj polovini godine nastojte plivat isključivo u poznatim vodama, nije prilika da se opridiljivate el upuštate u šogoda novo, a tek od sridine maja ćete moć sebi dozvolit prodor u šogod novo i izazovno. Od maja cvataće vam i u ljubavi i bićete izuzetno magnetični za suprotan pol i osvajački raspoloženi. Pripazite na probavni sistem tokom jula i avgusta miseca.

BIK: Nema sumnje da je za vas ova godina puna uspiha i blagostanja, uspona u karijeri i materijalnom pogledu. Doduše, Saturn iz Divice će vam odlagat nike situacije i prolongirat nike dobre prilike, tek da proviri vašu upornost i strpljenje, al ćete nji svakako sve iskoristit na pravi način i u pravo vrime. Nemojte žurit s odlukama čerez tog šta se prave prilike uvik iznova trevljaje. Harmonija, uspih i protežiranost na poslu kojim se bavite je evidentna, pa će i zarada bit priličito zadovoljavajuća, al emotivni plan neće bit uvik zadovoljavajuć, čerez tog šta ćete morat uložit veliki trud i žrtvu da zadržite nuz sebe osobu koju volite. Da zadržite dobro zdravlje obratite pažnju na rad srca, cirkulaciju i pritisak i rišite se loši navika.

BLIZANCI: Ove godine tribate se pripravit za ekspanziju i sriću u svakoj oblasti vašeg života šta će nastupit tek 2009.godine. Transformaciju i regeneraciju ćete ositit na polju novaca koji dolazi od drugi, al postoji i mogućnost kakog većeg kreditiranja šta je najbolje uložit u niki krupan projekat u 2009. godini, kad otpočima velika uzlazna linija vašeg profesionalnog i materijalnog uspiha. Da biste što spremniji dočekali tu godinu, vodite računa da ove ne priuzimate previše obaveza na sebe i okončajte na najbolji mogući način ono šta ste započeli. Šta se ljubavi tiče, ove godine će se rasplamsat vaše strasti, a najbolji periodi su proliće i rana jesen. Moguće zdravstvene tegobe u vidu glavobolja el smetnji sa vidom biće prouzrokavane dodatnim psihološkim stresom i velikim pritiskom na poslu.

RAK: Ova godina je idealna da ostvarite nike planove koji su već zastarili i dugo čekaje na ostvarivanje, al ste godinama bili oslonac drugima i niste imali vrimena za sebe i svoje ideje. Odnedavno ste svatili da i sebi tribate posvetit više vrimena i to ćete sad i učinit. U naredne tri godine živićete potpuno drugačije nego šta je to do sad bio slučaj: mož bit da ćete kupit kuću na moru el jezeru di vaša duša lakše diše, prominit stan el se selit u drugu državu, oženit se el razvest, al u svakom slučaju, teško će vas i vaše postupke drugi pripoznavat. Potribno je samo da slidite ciljove šta će vam se intuitivno pojavljivat i da privatite duv promina, pa da se osićate fantastično, kako na poslovnom tako i ljubavnom planu. Fizička angažovanost, šetnje el relaksacija pozitivno će dilovat na vaš organizam i zdravlje.

LAV: Prid vama je vrlo plodonosno vrime na profesionalnom planu, al tek od maja kad Mars uđe u vaš znak. Do tad vam pridstoji period nepridviđeni zbivanja i promina okolnosti, šta će nametćat potribu povećanog prilagođavanja, naročito na planu posla i karijere. Nećete uvik bit spremni ni raspoloženi za ustupke šta će se očekivat od vas, pa će razdražljivost ometat uspišno obavljanje zadataka, naročito tokom marta i aprila. Porodična situacija iziskivaće više opreza i ositljivosti za probleme ukućana, a za uspostavljanje skladni odnosa s njima i započinjanje el ostvarivanje ljubavni snova, pa i ulazak u bračne vode, ako još niste u njima, povoljnije vrime nastupa od septembra. Šta se zdravlja tiče, Jupiter u vašoj kući zdravlja biće vaš veliki zaštitnik u ovoj godini, pa i tokom marta kad ositite jače lupanje srca.

DIVICA: Restriktivni Saturn zahtiva od vas da pokažete svoju moć samokontrole, smiso za red i organizaciju, moć logičnog mišljenja, šta vam neće teško past, čerez tog šta je to vaša jača strana. Tušta tog značajnog treviće vam se i ove i u naredne dvi godine, naročito ono šta čekate niz godina i što šta je tribalo već odavno uradit. Recimo, ako još niste ušli u bračne vode, a dugo čekate el odolivate tom, konzervativni Saturn će vas „natirat" na takav korak, el ako niste bili u situaciji da imate prinovu on će vas „ubidit" da to uradite sad. Saturn će vam dat sigurnost i stabilnost, al će vas isto tako izložit priprekama i iskušenjima na svakom planu, da bi vam na koncu dao ono čemu stvarno težite i digo vas u neslućene visine. Čerez tog u prva dva miseca ne očekivajte ništa spektakularno. Po pitanju zdravlja moguće su češće glavobolje i povrimene stomačne tegobe.

VAGA: Godina šta dolazi u poslovnom i materijalnom pogledu ne donosi ništa lošije, neg samo još bolje promine u odnosu na prošlu godinu, koja je mnogima od vas donila pravu životnu prikretnicu, a sad vam je ostalo da samo nigujete nastalu situaciju. Novac, položaj, ljubav i dilo neće izostat ni ove godine, a dobre pozicije dilomično mogu pokvarit niki vaši haotični planovi i želje. Šta se tiče ljubavnog plana, ovo je godina stabilni i trajni osićaja, šta je neobično važno zahtevnim i delikatnim Vagama, a zapravo se nastavlja štogod šta je virovatno otpočelo u lanjskoj godini. Da održite dobro zdravlje biće vam potribno da se ponikad osamite, opuštite i napunite svoje „baterije".

ŠKORPIJA: Konstalacija planeta, a naročito dobar aspekt Jupitera sa Saturnom i Uranom tokom čitave godine, ukaziva da se radi o zdravo povoljnoj godini u stvaralačkom, poslovnom i materijalnom smislu. Sad ćete moć počet ostvarivat svoj veliki kreativni, radni i intelektualni potencijal, posebno ako ste spremni upuštit se u rizik, tušta radit i napravit ono šta ste godinama odgađali. Svoj uspih ćete ostvarit sami, al ćete povrimeno morat koristit i sposobne pojedince iz svoje okoline. Šta se tiče sentimentalnog života i uspiha u ljubavi godina će bit naklonjena samo onima šta imaju najstabilnije veze, visokog morala i osićaja dužnosti prema partneru i porodičnom životu. Za dobro zdravlje više se krećite, bavite se meditacijom el se bavite nikim sportom.

STRILAC: Protekla godina je bila vaša velika šansa, a jeste li je iskoristili, to ipak samo vi znate. Ove godine vaš životni ritam će se priličnо ubrzat, neprestano ćete digod žurit i nervirat se za sitnicu. Opuštite se, smirite, napravite listu prioriteta i onda radite, čerez tog šta vas žurba vodi u pogrišku, verbalnu nesmotrenost, agresivnost i otežano sporazumivanje sa okolinom, pa i sa voljenom osobom. Kad početkom maja Mars uđe u Lava živnićete i bićete pripuni pozitivne energije i humora, pa će i stvari na poslu krenit pozitivnim smerom i nećete imat razloga za brigu o poslovnoj i materijalnoj situaciji, a za mnoge od vas i iznad očekivanja. Ono šta budete pokrenili tokom aprila i maja, rezultiraće finansijskim uspihom tokom septembra. Lito će vam donit izuzetnu ljubav prema osobi dosta starijoj el ozbiljnijoj od vas. Zaštitite se od različiti infekcija i prilada, posebno tokom litnji miseci.

JARAC: Ovo je vaša godina, na koju ste čekali tako dugo. Godina veliki poduhata, pa će intelektualci, trgovci, umitnici, naučnici, radnici i filozofi, ko i drugi med vama, analogno svojoj profesiji, odlučno privatit i ritko ponuđenu povoljnu priliku koju odavno očekivaje, za prominu dosadašnjeg posla, položaja i načina života. Štogod šta je tribalo još prija dvi godine da vam se trevi, prolongiralo se, razvlačilo se i sada je vrime da se povoljne prilike okrenu u vašu korist. Ovo se naročito odnosi na april i maj, ko i tokom novembra miseca. Moćete uživat i u ljubavi, a bićete u situaciji da zaista ostvarite sve svoje snove i na tom planu. Na polju zdravlja, i ako se pojave kaki problemi, sve će proć brez veći poslidica.

VODOLIJA: Ovo je za vas, na niki način, godina strpljenja i iščekivanja, šta i nije vaša jača strana, čerez tog šta vi volite ako mož sve oma, i zapravo je uvod za narednu godinu. Jupiter, planeta sriće, al i religije i duhovnosti, ušo je u vaše dvanajsto polje koje označava duboku psihu i vašu najskriveniju prirodu, koju ritko otkrivate svitu, pa i samima sebi, a sad će odigrat ulogu vašeg anđela čuvara. U tom će mu pomoć Pluton, koji takođe ulazi u to vaše polje i zahtiva reprogramiranje vaše podsvisti i usavršavanje vaši osnovni ideja i motiva, pa samim tim i regeneraciju vašeg života. Kontakti sa inotranstvom doneće vam uspih i prosperitet, kako na emotivnom, tako i na profesionalnom i finasijskom planu, naročito tokom prolića i jeseni. Za sve one šta nisu emotivno vezani el ispunjeni, ljubav će se dogodit (el obnovit) digod pored vode el mora. Vodite računa o načinu izrane i redovno vižbajte.

RIBE: Ove godine će vas zadesit zaista bitna prekretnica kako u finansijskom i poslovnom pogledu, tako i emotivnom, posebno vama koji se još niste dovoljno stabilizovali. Sve ono šta ste čekali tušta godina sad ćete dovest do ostvarenja, a mogućnost velike zarade sasvim je cigurna, brez obzira oćete minjat poso el na koji drugi način doć do nje. Ekspanzija dobrog desiće se prija svega čerez tušta povoljnog aspekta Jupitera i Urana, koji će se dogodit tokom prolićni miseci, al i drugi aspekti planeta su izuzetni. Zbog Saturna u vašoj kući braka, vrime je da se skrasite na emotivnom planu i konačno, ako još uvik niste, uđete u bračne vode, a ako ste slobodni Saturn vam donosi i sudbinskog partnera. Šta se zdravlja tiče, bićete u punoj snagi i kondiciji.

U svakom slučaju, ŽELIM VAM SRIĆNO, ZDRAVO I USPIŠNO MLADO LITO!!!



Poštovani Bunjevci,

Ove godine nacionalni praznik Bunjevaca, Dan Velikog prela, svečano obilužavamo u Somboru, 1. februara 2008. godine (petak) u hotelu „Internacion” (bivši hotel „Sloboda”) s početkom u 20 sati.

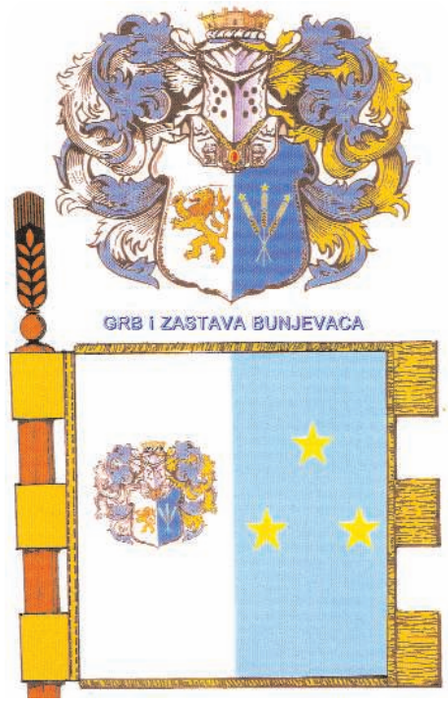
Program obilužavanja našeg nacionalnog praznika obuvača svečani dio manifestacije i kulturno-zabavni program s večerom.

Pozivamo vas da se u što većem broju okupimo u Somboru i zajedno proslavimo Marinsko veliko prelo.

Cina ulaznice iznosi 1.200 dinara i mož se nabavit u prostorijama Nacionalnog savita Bunjevaca, na Otvorenom univerzitetu Trg cara Jovana Nenada 15/V od 21-30. januara 2008.

Privoz autobusom je obezbeđen iz Subotice u Sombor.

Pridsidnik Nacionalnog savita
bunjevačke nacionalne manjine
dipl.ing. Nikola Babić



Bunjevački kulturni centar iz Bajmoka organizuje Prelo 1. februara u 19 sati u prostorijama Jedinstvo – Eđšeg. Biće organizovan lip kulturno – umitnički program, bogata tombola i večera. Cina konzumacije je 600 dinara (aperitiv, večera, desert). Goste će zabavljati tamburaški orkestar „Boemi” iz Tavankuta.

Sve Marije prisutne na Prelu doobijaju lip poklon za imendan.

Svi gosti koji dođu u parovima obučeni u svečanu narodnu nošnju (Bunjevčke u svili) imaće bresplatan ulaz. Poľeljno je da se parovi prijave ranije radi rezervisanja mista.

Telefoni organizatora su: 063/822-87-32 (Magda Badić) i 024/764-878 (Lajčo Bedeković)

KONKURS

Matica srpska poziva sve autore koji pišu pesme, priče, romane, eseje, kritike (dela svih književnih rodova) da pošalju ili lično donesu, svoje prve rukopise Matici srpskoj za ediciju Prva knjiga za 2008. godinu. Na adresu: Matica srpska, za ediciju Prva knjiga, Novi Sad 21000, Matice srpske 1.

Pravo učešća imaju svi mladi do 30 godina starosti koji nisu do sada objavili knjigu.

Konkurs za ovu ediciju otvoren je stalno do 1. aprila 2008.





